

Guia per a l'impuls de comunitats energètiques amb perspectiva municipal

Diputació de Barcelona

Novembre 2021

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Acció Climàtica

DAUSS Abogados, S.L.P.

Rambla Catalunya 52, 4t

08007 · Barcelona, Spain

Tel. 93 010 75 93 - Fax 93 681 87 24

www.dauss.es | barcelona@dauss.es

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	5
2. MARC CONCEPTUAL	6
2.1. DIFERÈNCIA ENTRE CONCEPTE I FIGURA JURÍDICA	6
2.2. TIPUS DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES	6
2.3. DIFERÈNCIES D'UTILITAT ENTRE CONCEPTE I FIGURA JURÍDICA	8
3. MARC JURÍDIC	9
3.1. STATU QUO NORMATIU DE LES COMUNITATS ENERGÈTIQUES A OCTUBRE DE 2021	9
3.2. COMUNITATS D'ENERGIES RENOVABLES	13
3.2.1. MARC ACTUAL	13
3.2.2. PERSPECTIVES DE FUTUR	15
3.3. COMUNITATS CIUTADANES D'ENERGIA	16
3.3.1. MARC ACTUAL	16
3.3.2. PERSPECTIVES DE FUTUR	18
3.4. COMUNITATS LOCALS D'ENERGIA	19
3.5. AUTOCONSUM COL·LECTIU	20
3.5.1. ESTAT ACTUAL	20
3.5.2. PERSPECTIVES DE FUTUR	22
3.6. COMUNITATS ENERGÈTIQUES DE L'ANTIC RÈGIM ESPECIAL PRIMAT	21
3.7. ALTRES MODALITATS DEFINIDES EN CONVOCATÒRIES DE SUBVENCIONS	22
3.8. ALTRES MODALITATS	25
4. MARC JURÍDIC MUNICIPAL HABILITANT	26
4.1. A NIVELL POLÍTIC	26
4.2. A NIVELL LEGAL	27
5. VEHICULACIÓ JURÍDICA DE LES COMUNITATS ENERGÈTIQUES	29
5.1. COM ENFOCAR LA VEHICULACIÓ JURÍDICA DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES	29
5.2. TIPUS DE VEHICLES JURÍDICS	30
5.2.1. COOPERATIVA	31
5.2.2. ASSOCIACIÓ	32
5.2.3. SOCIETAT MERCANTIL	34
5.2.4. AGRUPACIÓ D'INTERÈS ECONÒMIC	35
5.2.5. QUADRE RESUM DELS TIPUS DE VEHICLES JURÍDICS	36
6. EXPOSICIÓ DE CASOS REALS DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES	37
6.1. PARC FOTOVOLTAIC CIUTADÀ PER APLICACIÓ DE DESCOMPTE EN LA FACTURA ELÈCTRICA	37
6.2. AUTOCONSUM INDUSTRIAL COMPARTIT AMB CONCESSIONARIS	40
6.3. AUTOCONSUM COMPARTIT VIA COOPERATIVA LOCAL	42
7. ALTRES EXEMPLES DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES	44

RESUM EXECUTIU

Les comunitats energètiques són probablement l'eina principal per fer realitat l'empoderament ciutadà en el sector energètic. La descentralització i la democratització del sector de l'energia són conceptes cada vegada més presents tot i que, a dia d'avui, no tenen una implantació pràctica significativa. Aquest document vol servir com a guia pràctica per a les administracions locals que vulguin avançar en aquesta línia.

Per fer camí, i més quan parlem d'idees noves i encara en evolució, és important entendre el significat de les paraules. Així, la primera part de la guia aprofundeix en l'abast, el significat i la utilitat del concepte de comunitat energètica, a la vegada que n'explica els diferents tipus existents i com es relacionen amb les figures jurídiques concretes que ja existeixen en la normativa.

Més endavant s'explica el marc habilitant rellevant per als ens de l'administració local en relació a les comunitats energètiques, mentre que en el capítol següent es tracta la vehiculació jurídica de projectes de comunitats energètiques des d'un punt de vista pràctic.

La guia conclou amb l'exposició de tres exemples basats en casos reals de projectes de comunitats energètiques, no només a nivell narratiu sinó, també i principalment, mitjançant esquemes gràfics que il·lustren els diferents rols i subjectes, així com les relacions contractuals clau en cadascun dels casos. Tant els exemples com la resta de temes exposats es tracten amb exhaustivitat, però sense deixar de banda la perspectiva divulgativa per tal de complir amb un doble objectiu:

- presentar amb honestat la complexitat del procés de portar a terme projectes d'empoderament ciutadà associats a les comunitats energètiques, complexitat que ve condicionada no només per la normativa aplicable a les administracions públiques que vulguin impulsar-los, sinó també per la normativa pròpia d'un sector regulat com és l'energètic, i
- ajudar els promotors, amb un enfocament eminentment pràctic, a orientar-se i a navegar en aquesta complexitat, per tal de portar a terme el major nombre d'iniciatives i projectes de comunitats energètiques.

1. INTRODUCCIÓ

La Guia ha estat una iniciativa de l'Oficina Tècnica de Canvi Climàtic i Sostenibilitat de la Gerència de Serveis de Medi Ambient de la Diputació de Barcelona i ha estat redactada per DAUSS ABOGADOS, S.L.P. en el marc de l'encàrrec per a la "Redacció de l'estudi de models de creació de comunitats energètiques amb participació municipal".

L'Àrea d'Acció Climàtica de la Diputació de Barcelona desenvolupa polítiques i mesures enfocades a promoure la sostenibilitat energètica local en la lluita contra el canvi climàtic. El nou marc legislatiu en matèria energètica obre un nou ventall de possibilitats pel que fa a la generació d'energies renovables i al seu consum a nivell local, mitjançant figures com l'autoconsum compartit, les comunitats energètiques, les col·laboracions publico-privades, etc.

L'aprovació del Pacte Nacional per a la Transició Energètica (PNTE) per Acord del Govern de la Generalitat de Catalunya el 31 de gener de 2017, així com la posterior promulgació de la Llei 16/2017, de l'1 d'agost, del canvi climàtic, la declaració formal d'emergència climàtica el 14 de maig de 2019 i el Decret Llei 16/2019, de 26 de novembre, de mesures urgents per a l'emergència climàtica i l'impuls a les energies renovables, constitueixen el marc de desenvolupament de la política energètica catalana per fer front als reptes de l'emergència climàtica en els pròxims anys. D'aquesta manera, el Govern de la Generalitat assumeix el compromís d'arribar a la neutralitat de carboni l'any 2050, a més a més de facilitar la implantació d'instal·lacions d'energia renovable per a l'acompliment d'aquest compromís, posant l'accent també en la descentralització del sistema elèctric mitjançant la implantació de generació distribuïda renovable.

A escala local, destaca el Pacte de les Alcaldies pel Clima i l'Energia, que pretén superar els objectius de la Unió Europea en matèria de reducció d'emissions i d'incorporació de les energies renovables. Alhora, des de la Diputació de Barcelona s'està desenvolupant una feina important per al compliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) fixats per l'Assemblea General de les Nacions Unides en l'Agenda 2030.

En aquest marc de mesures per combatre el canvi climàtic des d'una perspectiva local i ciutadana, la guia se centra en una figura clau per avançar en aquest sentit: les comunitats energètiques.

2. MARC CONCEPTUAL

2.1. DIFERÈNCIA ENTRE CONCEPTE I FIGURA JURÍDICA

Als efectes d'aquesta guia és necessari aclarir, primer de tot, a què ens referim quan parlem de comunitats energètiques. Es tracta d'un concepte ampli en el qual s'engloben diversos tipus de fórmules, algunes dels quals són figures jurídiques i d'altres no.

2.2. TIPUS DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES

El quadre següent recull les diferents figures jurídiques i conceptes que es poden trobar sota el paraigües de l'expressió "comunitats energètiques":

COMUNITATS ENERGÈTIQUES			
Concepte	Acrònim	És figura jurídica	Utilitat jurídica
Comunitat d'energies renovables	CER	Sí	Accedir al règim previst en la Directiva 2018/2001 i la normativa que la desenvolupi.
Comunitat ciutadana de energia	CCE	Sí	Accedir al règim previst a la Directiva 2019/944 i la normativa que la desenvolupi.
Comunitat local d'energia	CLE	No	Cap, aquest terme apareixia a l'esborrany de la Directiva 2019/944, però no va ser recollit en el text final.
Autoconsum col·lectiu	ACC	Sí	Poder acollir-se al règim previst per aquesta modalitat d'autoconsum al RD 244/2019.
Comunitats energètiques de l'antic règim especial primat	CE-DF3	En l'àmbit de l'antic règim	Que les instal·lacions de l'antic règim especial (primat) ¹ puguin accedir, en el cas que s'aprovi pel Govern estatal, a un especial tractament retributiu per garantir la seva permanència al mercat de generació.

¹ És a dir, l'establert inicialment pel RD 661/2007 i RD 1578/2008, modificats posteriorment i amb efectes retroactius pel RDL 9/2013, RD 413/2014 i Ordre IET/1045/2014.

Altres modalitats de comunitats energètiques recollides o definides en convocatòries d'ajudes estatals, autonòmiques o locals	OMCEdC	De facto, en l'àmbit de la convocatòria	Accedir o millorar la puntuació en el marc de cada convocatòria concreta o als possibles beneficis legals establerts en les normatives concretes esmentades.
Altres modalitats de comunitats energètiques	OMCE	No	Cap, utilitat només com a concepte, a efectes comunicatius, polítics, de difusió, etc.

Aquesta classificació no pot ser, per definició, ni objectiva, ni definitiva ni tancada. Cal valorar fins a quin punt és possible, o inclús desitjable, establir una foto fixa i rígida de fenòmens socials complexes. Ara bé, una vegada reconeguda la naturalesa qualitativa i subjectiva d'un fenomen social complex com són les comunitats energètiques, és útil a nivell epistemològic i didàctic fer l'esforç de sistematitzar el coneixement existent en aquest àmbit. Així doncs, aquesta classificació té una finalitat eminentment pràctica, que pretén ajudar els municipis i la ciutadania a entendre de quina manera el concepte de comunitat energètica pot servir al seu projecte d'empoderament energètic ciutadà.

2.3. DIFERÈNCIES D'UTILITAT ENTRE CONCEPTE I FIGURA JURÍDICA

Com s'ha explicat, totes les figures jurídiques són conceptes, però no tots els conceptes existents a l'ordenament es poden qualificar com a figura jurídica. L'ús del macroconcepte "comunitats energètiques", amb minúscula, ha de poder ser lliure. De la mateixa manera, l'ús no pot ser limitat, sens perjudici del repartiment competencial aplicable, a una sola administració, bé sigui l'estatal, autonòmica o local.

Les comunitats que no puguin encaixar en cap figura jurídica concreta, ja sigui per falta de desenvolupament normatiu de les existents o per altres motius, han de tenir la llibertat i la legitimitat d'autoanomenar-se "comunitat energètica" a efectes divulgatius, polítics, comunicatius, etc. No hem d'oblidar que en aquest àmbit la normativa, com així ho expliciten les pròpies Directives, busca donar cobertura i suport a iniciatives ciutadanes preexistents. Seria contrari a l'esperit de les Directives i al de la transició energètica en si, que només poguessin existir en la realitat política i social dels nostres pobles i ciutats les comunitats energètiques oficialment previstes en la normativa.

En resum:

- No existeix un concepte unificat de comunitat energètica, sinó que hi ha diversos tipus de comunitats energètiques que reben noms diferents, alguns dels quals són també figures jurídiques.
- La utilitat principal d'encaixar dins d'una determinada figura jurídica concreta és la d'accedir al règim jurídic previst per aquesta.
- No és necessari encaixar dins d'una determinada figura jurídica per poder fer servir el concepte comunitat energètica, que té un gran valor com a eina comunicativa per avançar en la transició energètica des d'una perspectiva local.

3. MARC JURÍDIC

3.1. STATU QUO NORMATIU DE LES COMUNITATS ENERGÈTIQUES A OCTUBRE DE 2021

La primera edició d'aquesta guia va veure la llum el febrer de 2021. Transcorregut un breu període de 8 mesos, aquesta nova edició recull els nombrosos avenços que s'han produït en l'àmbit jurídic de les comunitats energètiques que convé destacar. Per aquest motiu, en aquest nou apartat es recullen els principals canvis regulatoris o instruments jurídics que han estat aprovats fins al moment de revisió d'aquesta guia (octubre de 2021) i que afecten de manera clara l'àmbit de les comunitats energètiques, les característiques i els tipus de les quals s'aborden amb major concreció més endavant.

Així doncs, a continuació, s'enumeren i desenvolupen de forma sintetitzada els canvis normatius més significatius en l'àmbit de les comunitats energètiques:

1. Publicació del [Reial Decret 477/2021](#): tal i com s'apuntava en la primera versió d'aquesta guia, existia l'expectativa raonable que es tingués en compte a les CER i CCE a l'hora de poder accedir a ajudes econòmiques articulades per les Administracions públiques mitjançant programes de recuperació econòmica post Covid-19. Així doncs, la publicació del Reial decret 477/2021, de 29 de juny, pel qual s'aprova la concessió directa a les comunitats autònomes i a les ciutats de Ceuta i Melilla d'ajudes per a l'execució de diversos programes d'incentius lligats a l'autoconsum i a l'emmagatzematge, amb fonts d'energia renovable, així com a la implantació de sistemes tèrmics renovables en el sector residencial, en el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència, ve a confirmar aquesta possibilitat.

El RD 477/2021, que estableix les bases reguladores per a futures convocatòries que les CCAA duguin a terme en l'àmbit de referència d'aquesta norma², preveu la possibilitat que esdevinguin destinataris últims de les ajudes tant les comunitats d'energies renovables (CER) com les comunitats ciutadanes d'energia (CCE). En aquest sentit, l'article 11 del RD 477/2021 es limita a remetre's a la definició establerta en la Directiva 2018/2011 i la Directiva 2019/944 per a les CER i les CCE respectivament.

2. Convocatòria de la [segona subhasta REER](#): la Secretària d'Estat d'Energia va dictar, en desenvolupament del Reial decret 960/2020 i l'Ordre TED/1161/2020, Resolució de 8 de setembre de 2021 per la qual es convocava la segona subhasta per a l'atorgament del règim econòmic d'energies renovables (REER), celebrada el passat 19 d'octubre de

² Algunes CCAA ja han publicat les seves respectives convocatòries. És el cas d'Andalusia, Illes Balears, Comunitat Valenciana, Castella i Lleó, Galícia, Navarra i País Basc. En totes elles s'han inclòs les CER i CCE com a possibles subjectes beneficiaris.

2021. Dels 3.300 MW que se subhastaven, es va establir una reserva de 300 MW per a “instal·lacions de generació distribuïda amb caràcter local”. Respecte a aquesta mena d'instal·lacions es va establir que aquestes havien de comptar amb una potència instal·lada igual o inferior a 5 MW, a més de fomentar la generació distribuïda i la proximitat a centres de consum. D'altra banda, es va incidir en la necessitat que aquestes instal·lacions fomentessin la participació ciutadana amb caràcter local. Per a això, era necessari que el titular de la instal·lació tingués una de les següents formes jurídiques, conforme al que es disposa en l'apartat 3r de la Convocatòria:

- Cooperativa de caràcter local, que tingui almenys deu cooperativistes amb domicili fiscal situat en algun dels termes municipals que es trobin totalment o parcialment localitzats a una distància inferior a 30 km del centre geomètric dels equips generadors de la instal·lació.
- Una administració o entitat pública local quan la instal·lació se situï en territori de la seva competència.
- Societat de capital, en la qual almenys el 25% del capital social o el 25% del finançament necessari per a executar el projecte renovable, sigui exercit per un mínim de quatre participants de caràcter local, que podran ser persones físiques, administracions locals, cooperatives, microempreses o petites i mitjanes empreses, segons la definició establerta en el Reglament (UE) núm. 651/2014 de la Comissió, de 17 de juny de 2014, pel qual es declaren determinades categories d'ajudes compatibles amb el mercat interior en aplicació dels articles 107 i 108 del Tractat. Aquest requisit de quatre participants de caràcter local, podrà ser substituït per la participació d'una cooperativa de caràcter local amb almenys quatre cooperativistes de caràcter local. A l'efecte d'aquesta convocatòria, es considera que tenen caràcter local aquells participants empadronats o amb domicili fiscal situat en els termes municipals que es trobin totalment o parcialment localitzats a una distància inferior a 30 km del centre geomètric dels equips generadors de la instal·lació. La participació en el capital social o en el finançament del projecte es podrà produir mitjançant «crowdfunding» o «crowdlending».

Cal remarcar que si bé no es va fer esment exprés en la Convocatòria a les figures de les CER i les CCE és obvi que, ateses les característiques que es defineixen en relació al titular d'aquestes instal·lacions, totes dues figures podrien haver encaixat perfectament tal com es dedueix del que es disposa en els següents apartats de la guia.

3. Nova línia de finançament del Govern central dotada amb 100 milions de € per impulsar les comunitats energètiques: amb l'objectiu d'accelerar la transició energètica i situar al ciutadà al centre del sistema, la vicepresidenta i ministra va anunciar en data 16 de setembre, en un acte a Crevillent (Alacant), l'activació de 100 milions de € en ajudes per impulsar les comunitats energètiques en el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència (PRTR). Aquests 100 milions de € es repartiran en tres programes de gestió centralitzada:

- CE – Aprèn: es tracta d'una línia d'ajudes en règim de concurrència simple, que té com a objecte ajudar a persones físiques o organitzacions interessades en la constitució d'una comunitat energètica a familiaritzar-se amb el concepte i identificar futurs socis i membres. Subvencionarà actuacions com les despeses associades a la dinamització, promoció i publicitat de la comunitat.
- CE – Planifica: línia d'ajudes en règim de concurrència simple. Orientada al plantejament i constitució de la comunitat energètica en si mateixa. Inclou el finançament d'estudis i models de contracte o l'assistència tècnica especialitzada i l'assessorament jurídic.
- CE – Implementa: és l'únic dels tres programes amb un règim de concurrència competitiva. Aquesta línia pretén que, una vegada constituïdes legalment, les comunitats energètiques puguin finançar els seus projectes integrals i de caràcter transversal en l'àmbit de l'energia renovable elèctrica i tèrmica, l'eficiència energètica o la mobilitat elèctrica. La selecció dels projectes tindrà en compte factors com el grau d'innovació, els nivells de participació social que hagin incorporat, els seus beneficis socials, la contribució a la lluita contra la pobresa energètica, la generació d'ocupació o la perspectiva de gènere, així com la combinació de diferents actuacions com l'impuls de renovables, l'eficiència energètica i la mobilitat sostenible.

D'aquesta manera, les línies subvencionaran totes les fases de creació d'una comunitat energètica, des de l'orientació inicial i la identificació de socis fins a la subvenció de projectes en comunitats ja constituïdes. Aquestes tres línies es complementaran amb una xarxa d'Oficines de Transformació Comunitària que, coordinades per l'IDAE i repartides per tot el territori, acompanyaran i assessoraran les comunitats energètiques en tota la seva cadena de desenvolupament i facilitaran l'accés a cada línia d'ajudes.

4. Jornada organitzada per el MITERD sobre comunitats energètiques: L'últim gran update que s'ha produït en aquest període de temps es tracta de la jornada organitzada pel Ministeri per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic (MITERD) anomenat “Comunitats energètiques: participació ciutadana en la transició energètica”, celebrat a Crevillent (Alacant), el passat 16 de setembre de 2021. L'organització i celebració d'aquesta jornada fa palesa la importància que les comunitats energètiques estan adquirint en el marc de la transició energètica. La jornada va gaudir de la participació de 3 figures eminentment destacables: la Secretària d'Estat d'Energia, Sra. Sara Aagesen; el Director General de l'IDAE, Sr. Joan Groizard; i la Ministra per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic, Sra. Teresa Ribera. De les seves respectives intervencions, volem subratllar en aquesta guia les que considerem més rellevants:

- Sra. Sara Aagesen:
 - “Per què fer costat a les comunitats energètiques? Perquè entenem que estem en un procés de transformació profund, un canvi total del nostre sistema energètic en el qual la participació social i ciutadana és clau d'èxit.”
 - “Existeix un compromís contundent amb l'autoconsum (...) aviat traurem a audiència el full de ruta de l'autoconsum (...) i acompanyat per una cosa essencial, aquest Pla de Recuperació Transformació i Resiliència amb 1.320 milions d'aquí a l'any 2023, el qual disposa de 200 milions per a l'autoconsum”.

- Sr. Joan Groizard:
 - “Desenvolupem, per tant, el que hem anomenat un ecosistema de suport a les comunitats energètiques que es basa en 3 grans idees: CE Aprèn, CE Planifica, CE Implementa.” (Vegeu punt 3 d'aquest apartat).

- Sra. Teresa Ribera:
 - “Un dels elements més especials quan es construeix una comunitat energètica local és aquesta participació. La manera en què es prenen les decisions, s'aporta i s'avança en aquesta aventura. Un fet que té molt a veure amb projectes que neixen des del territori, des de baix. Ningú imposa, ningú diu què fer, sinó que es defineixen conforme a les prioritats i les preferències dels veïns que decideixen ser cooperativistes en aquesta aventura.”
 - “És també aquesta participació ciutadana la que s'ha volgut posar de manifest a través del terme «comunitats d'energies renovables», en coherència amb la normativa europea.”
 - “Crec que treballar en el desenvolupament de comunitats energètiques locals té molts avantatges. La primera d'elles és que es produeix energia de proximitat, de la mateixa manera que els beneficis es queden en la proximitat, permetent fer millores en l'àmbit municipal. Un altre avantatge és que són comunitats pròximes al territori que són molt més capaces de trobar el balanç de tots els elements en joc, en un moment en què reivindicuem energies renovables responsables ben integrades en el territori, treballades respectant la màxima protecció de la biodiversitat, del paisatge, dels recursos autòctons. Aquestes comunitats neixen des del principi amb aquesta vocació i aquesta facilitat: concilien, gràcies a la participació dels socis, faciliten i troben l'equilibri entre economia i aquesta vocació de millores en l'entorn pròxim.”
 - “Vull compartir amb vosaltres la voluntat del govern de destinar 100 milions d'euros per a activar la participació ciutadana en la transició energètica.” (Vegeu punt 3 d'aquest apartat).
 - “Volem comptar amb tots vosaltres en una transformació que implica els grans, als petits i als mitjans, des d'una posició de consumidor no passiu, en què el consumidor és alhora consumidor i productor/soci d'un grup que vol aportar al bé comú.”

3.2. COMUNITATS D'ENERGIES RENOVABLES

3.2.1. Marc actual

La Directiva (UE) 2018/2001 del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de desembre de 2018, relativa al foment de l'ús d'energia procedent de fonts renovables (en endavant, "Directiva 2018/2001"), introdueix la figura de les comunitats d'energies renovables (CER).

En l'apartat 16 de l'article 2 relatiu a les definicions, s'estableix que una comunitat d'energies renovables és una entitat jurídica que:

- *de conformitat amb el Dret nacional aplicable, es basi en la participació oberta i voluntària, sigui autònoma i estigui efectivament controlada pels socis o membres que estan situats en les proximitats dels projectes d'energies renovables que siguin propietat de l'esmentada entitat jurídica i que aquesta hagi desenvolupat;*
- *els socis o membres de la qual siguin persones físiques, pimes o autoritats locals, inclosos els municipis;*
- *la finalitat primordial de la qual sigui proporcionar beneficis mediambientals, econòmics i socials als seus socis o membres o a les zones local on operi, enlloc de guanys financers.*

En l'article 22 s'estableix que els Estats membres garantiran que els consumidors finals, en particular els domèstics, tinguin dret a participar en una comunitat d'energies renovables a la vegada que mantenen els seus drets i obligacions com a consumidors finals. Afegeix no obstant que, en el cas de les empreses privades, la participació no pot constituir la seva activitat principal comercial o professional. Entre d'altres, es reconeix el dret a les comunitats d'energies renovables a:

- *produir, consumir, emmagatzemar i vendre energies renovables, en particular mitjançant contractes de compravenda d'electricitat renovable;*
- *compartir, en el si de la comunitat d'energies renovables, l'energia renovable que produeixin les unitats de producció propietat de la pròpia comunitat, (...) amb la reserva de mantenir els drets i obligacions dels membres de la comunitat d'energies renovables en tant que consumidors;*
- *accedir a tots els mercats de l'energia adequats tant directament com mitjançant l'agregació de manera no discriminatòria.*

En aquest sentit, per tal d'entendre l'esperit de la Directiva i la voluntat del legislador europeu, és interessant tenir en compte els següents Considerants de la norma:

- En el Considerant (67) de la Directiva 2018/2001 s'apunta que la possibilitat de realitzar autoconsum compartit ofereix també oportunitats a les comunitats d'energies renovables per impulsar l'eficiència energètica en les llars i ajuda a combatre la pobresa energètica existent mitjançant la reducció del consum i la reducció ens els preus de subministrament.

- En el Considerant (70) s'explicita que la participació dels ciutadans i autoritats locals en els projectes d'energies renovables mitjançant les comunitats d'energies renovables genera un valor afegit significatiu pel que respecta a l'acceptació local de les energies renovables i l'accés a capital privat adicional, fet que s'ha traduït en inversions locals, una major elecció pels consumidors i una participació major dels ciutadans en la transició energètica.
- En el Considerant (71) s'afegeix que per tal d'evitar abusos i garantir una ampla participació, les comunitats d'energies renovables han de poder conservar la seva autonomia respecte dels membres individuals i altres actors habituals en el mercat que participen en la comunitat com a membres o socis, o mitjançant la inversió. La participació en projectes renovables ha d'estar oberta a tots els potencials membres locals, atenent a criteris objectius, transparents i no discriminatoris. En aquest sentit, les comunitats d'energies renovables han de poder compartir entre sí l'energia produïda per les instal·lacions propietat de la comunitat. No obstant, els membres d'una comunitat no han de quedar exempts dels costos, càrrecs, gravàmens i impostos pertinents que assumirien en el seu cas els consumidors finals que no pertanyen a una comunitat.

La figura de les comunitats d'energies renovables introduïda per la Directiva 2018/2001 ha estat recentment transposada a l'ordenament jurídic espanyol per mitjà del Reial Decret-Llei 23/2020, de 23 de juny, pel que s'aproven mesures en matèria d'energia i en d'altres àmbits per a la reactivació econòmica (en endavant, "RDL 23/2020").

En aquest sentit, el RDL 23/2020 modifica la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del Sector Elèctric (en endavant, "LSE") per introduir com a nou subjecte del sector elèctric, d'entre els previstos en l'article 6, a les comunitats d'energies renovables. I ho fa definint-les de la següent manera:

"Entitats jurídiques basades en la participació oberta i voluntària, autònomes i efectivament controlades per socis o membres que estan situats en les proximitats dels projectes d'energies renovables que siguin propietat de les entitats jurídiques i que aquestes hagin desenvolupat, els membres o socis de les quals siguin persones físiques, pimes o autoritats locals, inclosos els municipis, i la finalitat primordial de les quals sigui proporcionar beneficis mediambientals, econòmics o socials als seus socis o membres o a les zones locals on operen, enlloc de guanys financers".

Com es pot apreciar, la definició que fa el RDL 23/2020 de les comunitats d'energies renovables és exactament igual que la que introduïa la Directiva 2018/2001. El fet que la LSE, norma de major rang del sector elèctric, reconegui a les comunitats d'energies renovables com a subjectes oficials del sector elèctric, els dona una entitat pròpia que serà rellevant per a desenvolupaments reglamentaris presents i futurs.

Un primer exemple de les possibilitats que poden arribar via reglamentària és l'oportunitat de poder competir en igualtat de condicions amb la resta de participants en els procediments de concurrència competitiva (subhastes) previstos en l'article 14.7 de la LSE i en el Reial Decret

960/2020, de 3 de novembre, pel que es regula el règim econòmic d'energies renovables per a instal·lacions de producció d'energia elèctrica (en endavant, "Reial Decret 960/2020"), i que permeten accedir al marc retributiu basat en el reconeixement a llarg termini d'un preu fix per l'energia. Així, en l'article 3.2 del Reial Decret 960/2020 es determina el següent:

"En els procediments de concurrència competitiva que es convoquin, es podrà distingir entre diferents tecnologies de generació en funció de les seves característiques tècniques, dimensió, nivells de gestionabilitat, criteris de localització, maduresa tecnològica i aquells altres que garanteixin la transició cap a una economia descarbonitzada, així com tenir en compte les particularitats de les comunitats d'energies renovables perquè aquestes puguin competir per l'accés al marc retributiu en el mateix nivell d'igualtat amb altres participants, tot això de conformitat amb la normativa comunitària".

3.2.2. Perspectives de futur

En el moment d'elaboració de la guia, la definició del marc legal aplicable a les CER, més enllà de la definició ja introduïda en la LSE, és un procés viu i en evolució. Com a exemple de l'anterior trobem la consulta pública prèvia organitzada per l'IDAE i el MITERD entre el 17/11/20 i el 02/12/20, per recollir inputs que puguin ser tinguts en compte en l'elaboració del marc jurídic que desenvolupi les figures de les CER i CCE.

Per tant, el procés de transposició encara no ha conclòs. A data del'actualització de la guia, no s'albira l'aprovació ni l'elaboració de cap norma jurídica que tingui únicament per objecte el desenvolupament de la figura de les CER. Tal i com es descriu en el primer apartat referent als canvis ocorreguts des de la 1a edició de la guia, el Govern està optant per modificar diferents normes relacionades amb l'àmbit del sector elèctric, per anar introduint de manera gradual la figura de les CER en l'ordenament jurídic. En aquest sentit, cal esperar que les CER continuïn sent una eina important i útil per a àmbits com el de les subvencions o les subhastes del règim econòmic d'energies renovables.

3.3. COMUNITATS CIUTADANES D'ENERGIA

3.3.1. Marc actual

A banda de les CER, una altra de les figures que també contempla l'ordenament jurídic de la Unió Europea és la de les comunitats ciutadanes d'energia (CCE). Aquesta figura es troba regulada en la Directiva (UE) 2019/944 del Parlament Europeu i del Consell, de 5 de juny de 2019, sobre normes comunes pel mercat interior de l'electricitat (en endavant, "Directiva 2019/944").

En l'apartat 11 de l'article 2 relatiu a les definicions, s'estableix que una comunitat ciutadana d'energia és una entitat jurídica que:

- *Es basa en la participació voluntària i oberta, el control efectiu de la qual l'exerceixen socis o membres que siguin persones físiques, autoritats locals, inclosos els municipis, o petites empreses,*
- *L'objectiu principal de la qual consisteix en oferir beneficis mediambientals, econòmics o socials als seus membres o socis o a la localitat en la que desenvolupa la seva activitat, més que generar una rendibilitat financera;*
- *participa en la generació, inclosa la provinent de fonts renovables, la distribució, el subministrament, el consum, l'agregació, l'emmagatzematge d'energia, la prestació de serveis d'eficiència energètica o la prestació de serveis de recàrrega per a vehicles elèctrics o d'altres serveis energètics als seus membres o socis;*

Les CCE, tot i no estar limitades a les energies de caire renovable, són molt similars en el fons a les CER, tant pel que respecta al seu funcionament i organització (de participació voluntària i oberta), així com pel que fa a les persones que tenen la possibilitat de participar-hi (persones físiques, autoritats locals, inclosos els municipis, i pimes).

Com a elements diferenciadors entre les dues figures trobem que les CCE no han de ser, a diferència de les CER, locals. Això queda reflectit a la mateixa Directiva 2019/944, no només per l'omissió de paraula "local" en la definició, sinó també atenent al contingut dels Considerants següents:

(43) L'energia comunitària també permet la participació de determinats grups de clients domèstics en els mercats de l'electricitat que, d'altra manera, no haguessin pogut fer-ho.

*(46) Degut a la seva estructura organitzativa, els seus requisits de governança i la seva finalitat, les comunitats ciutadanes d'energia constitueixen un nou tipus d'entitat. Se'ls hi ha de permetre exercir la seva activitat en el mercat en igualtat de condicions (...) Les comunitats ciutadanes d'energia no han d'enfrontar-se a restriccions normatives quan apliquin tecnologies de la informació i la comunicació existents o futures per compartir electricitat procedent d'actius de generació de la comunitat ciutadana d'energia entre els seus membres o socis sobre la base de principis de mercat (...) L'electricitat compartida permet subministrar als membres o socis electricitat procedent de les instal·lacions generadores de la comunitat **sense que es trobin geogràficament a prop** de les instal·lacions generadores.*

El Considerant 43 és coherent amb el fet de que els mercats d'electricitat són, amb caràcter general, mercats deslocalitzats. Si bé es considera la ubicació física dels punts de generació i consum per part de REE (Red Eléctrica de España) a l'hora d'operar en el sistema, el mercat funciona de forma deslocalitzada, és a dir, tenint en compte que el marc geogràfic de referència del nostre mercat elèctric (MIBEL, Mercat Ibèric de l'Electricitat) es correspon a tot el territori

de l'Estat espanyol + Portugal, trobant-nos ara mateix i durant els següents anys en un procés de progressiva integració de tots els mercats elèctrics europeus. Així doncs, no tindria cap sentit imposar limitacions en quant a l'abast geogràfic d'una figura com la CCE que, a diferència de la CER (més centrada en la propietat d'actius de generació d'energia), té entre les seves aplicacions la participació comunitària elèctrica des del punt de vista del consum i per tant l'agregació de consumidors en un mercat no local per la seva pròpia naturalesa.

La figura de les CCE, de la mateixa manera que les CER, ha estat objecte de la consulta pública prèvia organitzada per l'IDAE i el MITERD entre el 17/11/20 i el 02/12/20, amb l'objectiu de recollir inputs que puguin ser tinguts en compte en l'elaboració del marc jurídic corresponent. A diferència de les CER, la figura de les CCE no ha estat transposada com a subjecte del sector elèctric en l'art. 6 de la LSE, mitjançant el RDL 23/2020.

La Directiva 2019/944 posa un èmfasi especial en la qüestió de l'agregació a l'establir que els estats membres garantiran que les comunitats ciutadanes d'energia puguin accedir a tots els mercats organitzats directament o a través de l'agregació, reconeixent la possibilitat d'aquestes comunitats d'actuar en el mercat elèctric com a prestadors de serveis d'agregació. I aquí sí, el RDL 23/2020 transposa a la LSE tant la figura de l'agregador independent com de l'agregació, definides respectivament a l'article 2.19 i 2.18 de la Directiva 944/2019. Als agregadors independents se'ls defineix en l'art. 6. i) de la LSE de la següent manera:

"Participants en el mercat de producció d'energia elèctrica que presten serveis d'agregació i que no estan relacionats amb el subministrador del client, entenent per agregació aquella activitat realitzada per persones físiques o jurídiques que combinen múltiples consums o electricitat generada de consumidors, productors o instal·lacions d'emmagatzematge per a la seva venda o compra en el mercat de producció d'energia elèctrica".

També cal destacar que el RDL 23/2020 va introduir un tercer nou subjecte del sector elèctric en l'art. 6 LSE: els titulars d'instal·lacions d'emmagatzematge. Això és rellevant i positiu pel desenvolupament de models basats en la participació descentralitzada als mercats elèctrics.

3.3.2. Perspectives de futur

En el moment d'elaboració d'aquesta guia, a diferència de la CER, la figura de la CCE encara no ha estat transposada i incorporada pròpiament com a subjecte del sector elèctric en la LSE. Per tant, el procés de transposició encara no ha conclòs. A data de l'actualització de la guia, no s'albira l'aprovació ni l'elaboració de cap norma jurídica que tingui únicament per objecte el desenvolupament de la figura de les CCE. Tal i com es descriu en el primer apartat referent als canvis ocorreguts des de la 1a edició de la guia, el Govern està optant per modificar diferents normes relacionades amb l'àmbit del sector elèctric, per anar introduint de manera gradual la figura de les CCE en l'ordenament jurídic. En aquest sentit, cal esperar que les CCE continuïn sent una eina important i útil per a àmbits com el de les subvencions.

En termes eminentment pràctics, tenint en compte que d'acord amb la Directiva 2019/944 qualsevol entitat jurídica que compleixi els requisits organitzatius pot constituir-se en CCE i que una de les funcions més atractives o rellevants a curt-mig termini és precisament articular la participació, naturalment agregada, dels seus membres en els mercats elèctrics, més que en la transposició de la figura de les CER, ens hauríem de fixar en la de l'agregador independent i la seva futura regulació de detall. En altres paraules, perquè una CCE pugui agregar els consums o generació dels seus membres i participar als mercats d'electricitat, o bé pugui fer un repartiment peer-to-peer de l'energia més enllà dels 500 metres de l'autoconsum, l'important és que pugui ser oficialment subjecte participant del mercat elèctric. És a dir, una CCE podrà o bé subcontractar a un agregador independent per portar a terme les seves finalitats, o bé constituir-se com a agregador independent per fer-ho per sí mateixa en el mercat, agregant les generacions i/o consums dels seus membres.

D'altra banda, cal destacar que el desenvolupament de la flexibilitat elèctrica com producte, la transformació del mercat elèctric i les smart grids, es troben en procés d'evolució i seran playing fields en els quals, si s'implementen de manera adequada les Directives, hauran de poder participar cada vegada amb més intensitat els ciutadans, ja sigui com a consumidors, productors, emmagatzemadors, proveïdors de serveis de flexibilitat, de recàrrega, etc. Aquest tipus de participació serà canalitzada no mitjançant la figura de les CER, sinó de les CCE. Així, els desenvolupaments normatius futurs rellevants per les CCE no són només el de la pròpia figura de les CCE, sinó també la de l'agregador independent, la de l'emmagatzematge i la dels mercats elèctrics de flexibilitat.

En relació amb l'anterior, es vol destacar, a efectes de la present guia, els procediments en curs de reforma i creació de nous mercats elèctrics de flexibilitat:

- Per REE, mitjançant la reforma de nombrosos procediments d'operació (POs) per adaptar-los al Reglament (UE) 2017/2195 de la Comissió, de 23 de novembre de 2017, pel qual s'estableix una directriu sobre el Balanç Elèctric. D'acord amb la Resolució d'11 de desembre de 2019, de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC), per la qual s'aproven les condicions relatives al balanç pels proveïdors de serveis de balanç i els subjectes de liquidació responsables del balanç en el sistema elèctric peninsular espanyol, per tal d'adaptar els POs de REE a determinats aspectes d'aquest Reglament la data límit és el 23/12/2020, mentre que per altres aspectes aplica la mateixa data límit però és en relació a l'obligació de REE de presentar a la CNMC propostes de disseny normatiu en relació a aquests segon tipus d'aspectes.
- També per part de REE, hi ha activitats dutes a terme a nivell paneuropeu dintre del projecte FLEXIWATTS.
- Per part d'OMIE, la introducció de nous mercats d'electricitats ha sigut esbossada en el projecte IREMEL.

3.4. COMUNITATS LOCALS D'ENERGIA

La figura de les comunitats locals d'energia apareix per primera vegada en la Proposta de Directiva Europea COM (2016) 864, sobre normes comunes pel mercat interior de l'electricitat.

En aquesta proposta, es definia a les comunitats locals d'energia (CLE) com a:

"Una associació, cooperativa, societat, organització sense ànim de lucre o una altra entitat jurídica que estigui realment controlada per accionistes o membres locals, generalment orientada al valor més que a la rendibilitat, dedicada a la generació distribuïda i a la realització d'activitats d'un gestor de xarxa de distribució, subministrador o agregador a nivell local, inclús a escala transfronterera".

Aquesta figura queda posteriorment desplaçada amb l'aprovació final de la Directiva 2019/944, sobre normes comunes pel mercat interior de l'electricitat, que tal i com s'ha dit, contempla la figura de les comunitats ciutadanes d'energia.

En conseqüència, el concepte de CLE no acaba esdevenint una figura jurídica. No obstant, el març de 2019, l'Instituto para la Diversificación y Ahorro de la Energía (IDAE) va promoure una "Guía para el desarrollo de instrumentos de fomento de comunidades energéticas locales"³, en la qual es fa referència a aquest tipus de comunitats. També en fan esment l'IDAE i el MITERD en la recent consulta pública sobre comunitats energètiques⁴. En el document de la consulta pública es diu que les comunitats energètiques locals engloben les dues figures recollides en les directives europees: les comunitats d'energies renovables i les comunitats ciutadanes d'energia. L'anterior demostra la multitud de figures que existeixen a l'hora de fer referència a les comunitats energètiques i el "desgavell" de conceptes que existeix entorn aquestes.

Des del nostre punt de vista, la figura de les comunitats locals d'energia ha quedat superada en aquest cas per les de les CER i CCE, tal i com demostra el contingut finalment aprovat de les Directives 2019/944 i 2018/2001. És per això que des del punt de vista de l'equip redactor és recomanable que com a concepte paraigües es faci servir "comunitats energètiques", sense l'adjectiu local, ja que com s'explica en detall en l'apartat de les CCE, aquestes, a diferència de les CER, no tenen perquè ser locals, però no per això han de ser discriminades i quedar fora del concepte paraigües.

³ [Guia IDAE de març 2020.](#)

⁴ [Consulta pública comunitats energètiques.](#)

3.5. AUTOCONSUM COL·LECTIU

3.5.1. Estat actual

Una altra de les figures legals existents que segons l'opinió del equip redactor d'aquesta guia ha de poder entrar dins el paraigües conceptual de les comunitats energètiques, és la de l'autoconsum col·lectiu.

L'autoconsum col·lectiu va ser prohibit de forma expressa en el ja derogat Reial Decret 900/2015, que regulava l'autoconsum. Aquesta prohibició va ser qüestionada pels serveis jurídics de la Generalitat de Catalunya davant el Tribunal Constitucional, qui va declarar aquesta prohibició inconstitucional per invasió de competències en la Sentència 68/2017 de 25 de maig de 2017. Arran de l'aprovació del Reial Decret-Llei 15/2018, de 5 d'octubre, de mesures urgents per a la transició energètica i la protecció dels consumidors, es va consolidar en una norma estatal amb rang de llei, el nou marc per a l'autoconsum, que va quedar instaurat en un totalment nou art. 9 de la LSE. Aquest règim es va consolidar i definir reglamentàriament per mitjà del Reial Decret 244/2019, de 5 d'abril, pel que es regulen les condicions administratives, tècniques i econòmiques de l'autoconsum d'energia elèctrica (en endavant, "RD 244/2019").

Així doncs, segons l'art. 3.m) del RD 244/2019 es considera que existeix autoconsum col·lectiu quan un subjecte consumidor pertany a un grup de diversos consumidors que s'alimenten, de manera acordada, d'energia elèctrica provinent d'instal·lacions de producció pròximes a les de consum i associades a aquestes últimes.

S'entén per instal·lació de producció pròxima a les de consum i associada a aquestes, segons l'art. 3.g), la següent:

"Instal·lació de producció o generació destinada a generar energia elèctrica per subministrar a un o més consumidors acollits a qualsevol de les modalitats d'autoconsum en les que es compleixi alguna de las següents condicions:

- *Estiguin connectades a la xarxa interior dels consumidors associats o estiguin unides a aquests per mitjà de línies directes.*
- *Estiguin connectades a qualsevol de les xarxes de baixa tensió derivada del mateix centre de transformació.*
- *Es trobin connectats, tant la generació com els consums, en baixa tensió i a una distància entre ells inferior a 500 metres. A tal efecte es tindrà en consideració la distància entre els equips de mesura en la seva projecció ortogonal en planta.*
- *Estiguin ubicats, tant la generació com els consums, en una mateixa referència cadastral segons els seus primers 14 dígitos o, en el seu cas, segons l'establert en la disposició addicional vintena del Reial Decret 413/2014, de 6 de juny, pel que es regula l'activitat de producció d'energia elèctrica a partir de fonts d'energia renovables, cogeneració i residus."*

En l'article 4 del RD 244/2019 s'estableix la classificació de les diferents modalitats d'autoconsum existents: sense excedents o amb excedents (acollida a compensació o no acollida a compensació). En l'apartat 3 del citat article 4 es determina el següent:

"Adicionalment a les modalitats d'autoconsum assenyalades, l'autoconsum podrà classificar-se en individual o col·lectiu en funció de si es tracta d'un o diversos consumidors els que estan associats a les instal·lacions de generació. En el cas d'autoconsum col·lectiu, tots els consumidors participants que es trobin associats a la mateixa instal·lació de generació hauran de pertànyer a la mateixa modalitat d'autoconsum (...)".

A banda de l'anterior, les noves eines tecnològiques com el blockchain (base de dades distribuïda i formada per cadenes de blocs) poden ajudar a regular les relacions existents entre consumidors en el marc de l'autoconsum col·lectiu, així com a registrar els fluxos elèctrics entre aquests de manera transparent.

Així doncs, és palpable la interconnexió existent entre la figura de les comunitats d'energies renovables i la de l'autoconsum col·lectiu, en tant que aquesta última es caracteritza per la generació d'energia elèctrica destinada a subministrar a un grup de diversos consumidors associats i pròxims a la instal·lació de producció, motiu pel qual l'autoconsum col·lectiu es pot considerar subsumit dins la figura de la comunitat d'energies renovables.

3.5.2. Perspectives de futur

L'autoconsum col·lectiu és ja una realitat, existint una multitud de projectes reals portats a terme fent servir el marc regulatori vigent. Pel que fa al repartiment de l'energia de les instal·lacions d'autoconsum, actualment només es pot fer mitjançant la figura dels coeficients de repartiment fixes o estàtics. No obstant això, la forma òptima de repartir l'energia és la basada en coeficients de repartiment dinàmics que, no obstant, presenten una sèrie de necessitats de reforma de determinats aspectes del funcionament del sistema i mercat elèctric.

L'aprovació del coeficient de repartiment dinàmic es pot portar a terme, segons la disposició final 5ª del RD 244/2019, mitjançant mera ordre ministerial. En aquesta línia, el passat mes de març de 2021, el Govern va treure a consulta pública el [Projecte d'Ordre](#) per la qual es modifica l'Annex I del Reial decret 244/2019, de 5 d'abril, per a la implementació de coeficients dinàmics de repartiment en autoconsum col·lectiu. Tal i com assenyalava la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC) en el seu [informe](#), la proposta d'ordre ministerial introdueix la possibilitat que els coeficients de repartiment siguin diferents per a cada hora de l'any, a diferència de la previsió vigent que obliga al fet que aquests valors siguin fixos per a totes les hores d'un mateix període de facturació (habitualment mensual). No obstant això, la proposta no inclou un repartiment dinàmic en sentit estricte, per la qual cosa la CNMC proposa que en el termini d'un any es duguin a terme els canvis normatius necessaris que permetin desenvolupar les adaptacions imprescindibles perquè estiguin disponibles els coeficients dinàmics de repartiment ex post (basats en lectures reals).

3.6. COMUNITATS ENERGÈTIQUES DE L'ANTIC RÈGIM ESPECIAL PRIMAT

L'estat espanyol, així com altres d'Europa, van subvencionar fa anys el desenvolupament de les energies renovables mitjançant un sistema de feed-in tariff. Aquest sistema va afavorir un desplegament molt considerable d'instal·lacions eòliques i fotovoltaïques entre els anys 2007 i 2011. En un intent per controlar l'anomenat dèficit de tarifa, el Govern del Partit Popular va modificar amb efectes retroactius, devastadors per molts petits inversors i productors renovables, aquest sistema l'any 2013 i 2014. Aquest atropellament normatiu inèdit a Europa, que mai podrà tornar a donar-se en un futur gràcies a l'article 6.2 de la Directiva 2018/2001, però que va ser validat amb vots particulars pel Tribunal Suprem al 2016, va deixar en una situació molt complicada a 60.000 famílies⁵ que s'havien compromès, en aquest primers anys, amb la transició energètica.

És en aquest context, en el que s'inscriu el punt 6 de la disposició final tercera de la LSE. Aquest punt 6 va ser afegit a la LSE el 04/07/2018 i introduït mitjançant la disposició final 31^a de la Llei 6/2018, de 3 de juliol, de pressupostos generals de l'Estat per a l'any 2018 amb la següent literalitat:

"S'habilita al Govern a l'objecte de que totes aquelles instal·lacions de generació titularitat de comunitats energètiques, entenent aquestes com a organitzacions sense ànim de lucre, persones físiques, o petites i mitjanes empreses els accionistes o membres majoritaris de les quals siguin persones físiques, ens locals o provincials, o igualment altres petites i mitjanes empreses, puguin tenir un especial tractament retributiu com a vehicle imprescindible per a la seva necessària permanència en el mercat de generació".

En altres paraules, s'habilita al Govern central perquè modifiqui, en el seu cas i mitjançant norma amb rang reglamentari, el règim retributiu d'instal·lacions titularitat de determinats subjectes per tal de "rescatar-los" (s'entén del atropellament normatiu que van sofrir al 2013 i 2014, doncs aquesta disposició final tercera precisament tracta de l'antic règim retributiu primat al que es troben subjectes aquestes instal·lacions). Així tenim que el legislador pressupostari del 2018, quan les Directives de referència encara no estaven aprovades i amb un encert molt lloable, va fer servir les paraules "comunitats energètiques" per agrupar als tipus de titulars d'instal·lacions que podrien, en el seu cas, tenir accés a aquest tractament especial.

Com és evident, aquest ús del terme de comunitats energètiques està superat a dia d'avui per les directives aprovades i la multitud de nous projectes (auto)anomenats comunitats energètiques. Dit allò, serveix aquest incís explicatiu per recordar el drama que van patir i continuen patint millers de famílies, que encara a dia d'avui esperen rescabament per part del Govern espanyol.

⁵ Moltes representades per l'associació [ANPIER](#)

3.7. ALTRES MODALITATS DEFINIDES EN CONVOCATÒRIES DE SUBVENCIONS

Per últim, a banda de la resta de figures ja esmentades, sota el paraigües conceptual de les comunitats energètiques també es poden trobar altres entitats que, tot i no poder-se considerar formalment CER o CCE, conformen associacions o inclouen mecanismes que faciliten el seu desenvolupament, així com la gestió de la demanda i la participació ciutadana. Aquestes entitats també han estat tingudes en compte als efectes de poder optar a diferents tipus de subvencions a nivell estatal i autonòmic. Unes d'aquestes ajudes han estat les que ha ofert l'Institut per la Diversificació i Estalvi de l'Energia (IDAE) en la seva convocatòria⁶ per atorgar ajudes a la inversió en instal·lacions de generació d'energia elèctrica amb fonts d'energia renovable, cofinançades amb fons de la Unió Europea.

Així, en la resolució de convocatòria, es determina que un projecte podrà accedir a la totalitat dels punts en relació als criteris organitzatius quan:

- Estigui realitzat per una entitat jurídica que promogui els mecanismes de participació ciutadana com els PPAs (Power Purchase Agreements)⁷ i altres contractes participatius amb els consumidors d'energia que facilitin la integració d'energies renovables o la gestió de la demanda energètica.
- Estigui realitzat per una entitat sense ànim de lucre que inclogui entre les seves finalitats el desenvolupament de sistemes de generació d'energia o gestió de la demanda de manera eficient, incloses les entitats de gestió i modernització de les àrees empresarials.

Això ha permès que empreses que hagin invertit en un projecte mitjançant el mecanisme de participació ciutadana també hagin pogut participar en igualtat de condicions en la convocatòria.

Cal esmentar que, tot i no estar establert expressament en la llei, la convocatòria de subvencions de l'IDAE ha considerat que per tal de complir amb la condició de "local" i de proximitat que s'exigeix en els requisits de les CER, els socis o membres d'aquestes haurien d'estar situats a un màxim de 20 kilòmetres a la rodona de l'emplaçament del projecte. L'anterior és un clar exemple de la potestat "quasinormativa" que tenen els organismes que poden convocar subvencions, concursos públics o inclús licitacions públiques. No poden alterar el contingut de l'art. 6 de la LSE on es determinen els subjectes del sistema elèctric, però sí que poden facilitar la participació a d'altres possibles participants, licitants, etc., sempre dins dels seus àmbits competencials i sense incórrer en discriminacions injustificades o distorsió de les regles de competència justa, modulant en els documents de convocatòria, plecs, etc. el concepte de comunitat energètica, definit a efectes d'aquestes convocatòries o licitacions en els mateixos documents que els sostenen.

⁶ [Convocatòria IDAE de 17 de setembre de 2020.](#)

⁷ Transcripció literal de la resolució de l'IDAE. Cal remarcar però, que no tots els PPAs es configuren necessàriament com a un mecanisme de participació ciutadana, essent bastant comú que aquests es firmin únicament entre dues empreses.

A més a més, i per tenir una idea a nivell pràctic, entre els requisits que demanava l'IDAE per acreditar la condició de comunitat d'energies renovables es troben el NIF de l'entitat jurídica que gestioni la comunitat; composició, estructura i règim de funcionament i acords dels òrgans de govern de l'entitat, de manera que s'acrediti que tots els socis o membres són persones físiques, pimes o autoritats locals; certificat d'empadronament de la persona física situada a major distància de la direcció del projecte presentat (o domicili social en el cas de les pimes), als efectes d'acreditar que la comunitat està efectivament controlada per socis o membres que estan situats en les proximitats dels projectes; i finalment, aportar una còpia dels estatuts de l'entitat on quedi degudament justificat que la finalitat primordial és proporcionar beneficis mediambientals, econòmics o socials, enlloc de guanys purament financers.

Tot l'anterior retrata com el concepte de comunitat energètica o allò relacionat amb aquest, va molt més enllà d'un contingut estrictament jurídic.

3.8. ALTRES MODALITATS

Tots els conceptes i modalitats de comunitats energètiques exposades fins aquest punt, responen en major o menor grau a figures contemplades en l'ordenament jurídic i administratiu. No obstant això, resulta important remarcar a efectes de la guia que el concepte de comunitat energètica va més enllà d'un contingut estrictament jurídic, ja que al nostre entendre també té un valor divulgatiu, comercial i polític rellevant i clau per impulsar projectes reals. En conseqüència, advoquem per permetre un ús no només normatiu, en minúscules, del terme de comunitat energètica. Tot això amb la finalitat de permetre un desenvolupament en sentit ampli de qualsevol tipus d'iniciativa ciutadana que afavoreixi una major democratització del sector i un foment i ús d'energies renovables.

4. MARC JURÍDIC MUNICIPAL HABILITANT

4.1. A NIVELL POLÍTIC

Tal i com s'ha vist, les figures anteriorment exposades presenten diferències significatives amb els actors tradicionals del mercat elèctric. En primer lloc, perquè els ingressos es destinen a generar beneficis ambientals i socioeconòmics per la pròpia comunitat local i, en segon lloc, perquè són els propis ciutadans qui ostenten el control de la comunitat de manera que en garanteixen la seva autonomia i promouen a la vegada una democratització energètica a nivell local. Això pot proporcionar als ciutadans un accés just als recursos locals d'energia renovable i ajudar, entre altres coses, a combatre la pobresa energètica o a crear oportunitats d'inversió per a empreses locals, que permetin abordar les necessitats socioeconòmiques de la comunitat, a més a més d'invertir en eficiència energètica. En aquest sentit, les administracions locals, com a entitats més properes a la ciutadania, tenen un paper fonamental. Consegüentment, resulta necessari concretar el marc normatiu i competencial que habilitaria a un ajuntament per prendre part en una comunitat energètica que permetria canalitzar tot l'anterior.

Segons dades de la Diputació de Barcelona⁸, la gran majoria de municipis de la província formen part del Pacte de les Alcaldies per l'Energia Sostenible Local, una iniciativa europea posada en marxa l'any 2008 per canalitzar i reconèixer la participació del món local en la lluita contra el canvi climàtic a tot Europa. La fita d'aquest pacte era reduir el 20% les emissions amb efecte hivernacle per a l'any 2020.

L'any 2015 sorgeix el nou format del Pacte de les Alcaldies pel Clima i l'Energia, al qual també s'han adherit molts ajuntaments, subjecte a uns compromisos més ambiciosos que l'anterior i que pretén una reducció d'emissions de més del 40% l'any 2030, mitjançant l'augment de l'eficiència energètica i un major ús de fonts d'energia renovables. L'adhesió a aquest Pacte obliga els ajuntaments a redactar un Pla d'Acció per l'Energia Sostenible i el Clima (PAESC) en el termini de dos anys, que ha d'incloure un inventari base de les emissions de gasos d'efecte hivernacle del municipi, les consegüents accions de mitigació i una avaluació de riscos i vulnerabilitats climàtiques.

Així doncs, el PAESC també dota al municipi d'un marc en el que poder acollir-se a l'hora d'emprendre accions a nivell local com les que es plantegen en aquesta Guia.

⁸ [Llistat de municipis adherits al Pacte de les Alcaldies en la província de Barcelona.](#)

4.2. A NIVELL LEGAL

La Llei 16/2017, de l'1 d'agost, del canvi climàtic, coresponsabilitza en el seu article 2.3 als ens locals a l'hora d'assolir les finalitats que la pròpia llei proclama: reduir les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle i la vulnerabilitat als impactes del canvi climàtic, i afavorir la transició cap a una economia neutra en emissions de gasos amb efecte d'hivernacle.

Sense anar més lluny, la pròpia definició de comunitat d'energies renovables habilita les "autoritats locals" a participar-hi. Tal i com remarca el Considerant (70) de la Directiva 2018/2001, aquesta participació de les entitats locals genera un valor afegit significatiu pel que respecta a l'acceptació local de les energies renovables i l'accés a capital privat addicional, que es tradueix en una major elecció per als consumidors i una major participació dels ciutadans en la transició energètica.

En aquest sentit, activitats com la producció d'energia mitjançant fonts renovables, el seu emmagatzematge o la seva venda, així com l'agregació i el repartiment de forma col·lectiva de l'energia generada, responen a actuacions que no s'emmarquen estrictament en l'àmbit de les competències municipals i els serveis públics locals atribuïts per llei als ens locals. No obstant, la normativa bàsica a nivell municipal català, que pren forma per mitjà de la Llei de Bases del Règim Local (LBRL); el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya (TRLMRLC); i el Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals (ROAS), permet anar més enllà de les competències estrictament municipals reconeixent la iniciativa pública en el desenvolupament d'activitats econòmiques, sempre i quant aquesta respongui a un interès públic local, per exemple mitjançant la creació de societats mercantils o cooperatives finançades amb capital mixt (públic i de la ciutadania). D'altra banda, també és possible l'establiment de convenis de col·laboració o adhesió a organitzacions associatives⁹ que duguin a terme aquest tipus d'actuacions i es conformin com una comunitat energètica.

En vista de l'emergència climàtica en que ens trobem immersos, és més que raonable concloure que aquestes actuacions respondrien a una utilitat pública o a un interès general per diferents raons:

- Foment de la participació ciutadana en la transició energètica.
- Foment de l'ús d'energies renovables enfront els combustibles fòssils.
- Compliment dels compromisos de reducció d'emissions de CO₂ a l'atmosfera assumits a nivell local arran de l'adhesió del municipi al Pacte de les Alcaldies pel Clima i l'Energia.
- Establiment de mecanismes per lluitar contra la pobresa energètica.

⁹ [Exemple conveni de col·laboració Ajuntament de la Roca del Vallès i cooperativa.](#)
[Exemple conveni de col·laboració Ajuntament de Sentmenat i associació.](#)

5. VEHICULACIÓ JURÍDICA DE LES COMUNITATS ENERGÈTIQUES

5.1. COM ENFOCAR LA VEHICULACIÓ JURÍDICA DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES

Abans de tot, cal aclarir que en aquest apartat, només es farà referència a les comunitats d'energies renovables i a les comunitats ciutadanes d'energia, que són les dues figures ja definides en la normativa corresponent. Tal i com s'ha vist, ambdues figures tenen molts elements en comú a nivell organitzatiu i estructural i per tant el que es dirà a continuació és d'aplicació per a les dues.

Així doncs, per crear una CER o bé una CCE, serà **requisit previ constituir una entitat jurídica** (o bé aprofitar l'estructura d'una entitat ja constituïda que s'ajusti a les característiques de les CER o les CEE). Així ho exigeixen les dues Directives i el RDL 23/2020 que transposa la figura de la CER, en definir aquestes com a entitats jurídiques en un sentit general. Això significa que aquestes comunitats no constitueixen per si mateixes una entitat jurídica de nova creació, sinó que requereixen de la constitució d'una entitat jurídica d'entre les permeses i contemplades en l'ordenament jurídic, que s'ajustin a l'objecte i definició d'aquest tipus de comunitats i permetin dotar-les de personalitat jurídica.

En aquest sentit, el Considerant (71) de la Directiva 2018/2001 determina el següent:

"Les característiques particulars de les comunitats locals d'energies renovables en relació amb la seva mida, la seva estructura de propietat i el nombre de projectes poden obstaculitzar la seva competitivitat en igualtat de condicions enfront a actors a gran escala, és a dir, enfront a competidors que comptin amb projectes o carteres de major envergadura. Conseqüentment, els Estats membres han de tenir la possibilitat d'escollir qualsevol forma d'entitat per a les comunitats d'energies renovables, sempre i quant l'esmentada entitat pugui exercir drets i estar subjecta a obligacions actuant en nom propi".

S'expressa en el mateix sentit el Considerant (44) de la Directiva 2019/944, a l'establir el següent:

"La pertinença a les comunitats ciutadanes d'energia ha d'estar oberta a totes les categories d'entitats. No obstant, han de reservar-se les competències de decisió dins d'una comunitat ciutadana d'energia a aquells membres o socis que no participin en una activitat econòmica a gran escala i pels quals el sector de l'energia no constitueixi un àmbit d'activitat econòmica principal (...). Les normes referents a les comunitats ciutadanes d'energia no exclouen l'existència d'altres iniciatives ciutadanes, com les que deriven d'acords de Dret privat. Per tant, els Estats membres han de poder assignar qualsevol tipus d'entitat a les comunitats ciutadanes d'energia, com per exemple, associació, cooperativa, societat, organització sense ànim de lucre o pime, sempre que aquesta entitat pugui exercir drets i estigui subjecta a obligacions en nom propi".

Així doncs, la condició de CER es pot entendre com un "vestit" al que pot optar una entitat jurídica sempre i quan aquesta compleixi els requisits establerts en la seva definició (art. 6.1 LSE):

- Que responguin a una participació oberta i voluntària, autònoma i efectivament controlada per socis o membres que estiguin situats en les proximitats dels projectes d'energies renovables que siguin propietat d'aquestes entitats jurídiques i que aquestes hagin desenvolupat;
- Que els socis o membres siguin persones físiques, pimes o autoritats locals, inclosos els municipis;
- Que la finalitat primordial sigui proporcionar beneficis mediambientals, econòmics o socials als seus socis o membres o a les zones locals on operin, enlloc de guanys financers.

Tanmateix, existeix la possibilitat que en la futura normativa estatal que desenvolupi les figures de les CER i les CCE, es limiti el tipus de vehicles o entitats jurídiques que poden prendre la forma d'una CER o una CCE, cosa que entendríem com un error, ja que l'important no és el vehicle en si sinó el compliment dels requisits establerts legalment per a aquestes dues figures.

5.2. TIPUS DE VEHICLES JURÍDICS

D'entre les entitats jurídiques reconegudes per l'ordenament, i que podrien complir amb els requisits que defineixen una comunitat d'energies renovables, es poden incloure, sense que es limiti a aquestes, les cooperatives, les associacions, les societats mercantils o les agrupacions d'interès econòmic.

Tenint en compte que, als efectes d'aquesta Guia, interessa que l'ajuntament tingui un rol actiu en la participació de la comunitat, resulta necessari efectuar una mínima anàlisi jurídica prèvia de cadascuna d'aquestes entitats per veure si admeten la participació de l'entitat local.

5.2.1. Cooperativa

En l'àmbit de Catalunya, les cooperatives es troben regulades en la Llei 12/2015, del 9 de juliol, de cooperatives (en endavant, "**Llei de cooperatives**").

L'article 1 de la Llei de cooperatives defineix les cooperatives de la manera següent:

"(...) societats que, actuant amb plena autonomia de gestió i sota els principis de lliure adhesió i de baixa voluntària, amb capital variable i gestió democràtica, associen persones físiques o jurídiques amb necessitats o interessos socioeconòmics comuns amb el propòsit de millorar la situació econòmica i social de llurs components i de l'entorn comunitari fent una activitat empresarial de base col·lectiva, en què el servei mutu i l'aportació pecuniària de tots els membres han de permetre de complir una funció orientada a millorar les relacions humanes i a posar els interessos col·lectius per damunt de tota idea de benefici particular".

D'acord amb el que estableix l'article 22, poden ser sòcies d'una cooperativa de primer o segon grau, les persones jurídiques públiques. Entre les cooperatives de primer grau trobem les de consumidors i usuaris, que tenen per objecte primordial el lliurament de béns o la prestació de serveis per al consum directe dels socis. D'altra banda, les cooperatives de segon grau són aquelles que tenen per objecte la intercooperació, la integració econòmica o la integració empresarial de les entitats que en són membres.

És clar doncs, que aquest tipus d'entitat jurídica obre la porta a la participació de l'ajuntament, en la seva condició de persona jurídica pública. En aquest sentit, el Decret 179/1995, de 13 de juny, pel qual s'aprova el Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals (en endavant, "**ROAS**"), determina en l'article 137.1 que les activitats econòmiques que portin a terme els ens locals poden realitzar-se mitjançant la forma de societat cooperativa. No obstant, per tal d'exercir una activitat econòmica, en aquest cas mitjançant una cooperativa, l'article 243.1 del Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya (en endavant, "**LMRLC**"), estableix que serà necessària l'aprovació per part del ple de l'ens local d'un expedient previ, en el qual s'haurà d'acreditar la conveniència i l'oportunitat de la iniciativa pública.

No obstant, s'haurà de complir amb l'objectiu d'estabilitat pressupostària i de sostenibilitat financera que estableix l'article 86 de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases del Règim Local (en endavant, "**LBRL**"), i el que determina l'apartat primer de la disposició addicional 9ª de la mateixa LBRL, introduïda per la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local:

"Les Entitats Locals de l'article 3.1 d'aquesta Llei i els organismes autònoms dependents d'aquestes no podran adquirir, constituir o participar en la constitució, directa o indirectament, de nous organismes, entitats, societats, consorcis, fundacions, unitats i altres ens durant el temps de vigència del seu pla economicofinancer o del seu pla d'ajustament".

La Llei de cooperatives també preveu la figura del soci col·laborador en l'article 26, que ja s'ha emprat per part d'alguns ajuntaments en altres casos¹⁰ i que permet, sense dur a terme l'activitat cooperativitzada principal, col·laborar d'alguna manera en la consecució de l'objecte social de la cooperativa. Aquesta col·laboració pot consistir en la participació en activitats de caràcter auxiliar, secundari, accessori o complementari a l'activitat cooperativitzada principal o només en l'aportació de capital. Per tal d'adherir-se, en aquest cas, a una cooperativa com a soci col·laborador, caldrà el vot favorable de la majoria absoluta dels membres del ple, d'acord amb l'article 114.3.d) de la LMRLC.

5.2.2. Associació

Les associacions es troben regulades en la Llei 4/2008, de 24 d'abril, del llibre tercer del Codi civil de Catalunya, relatiu a les persones jurídiques (en endavant, "**Llibre tercer del CCC**").

En l'article 321-1 es defineix a les associacions com a:

"Entitats sense ànim de lucre, constituïdes voluntàriament per tres o més persones per a complir una finalitat d'interès general o particular, per mitjà de la posada en comú de recursos personals o patrimonials amb caràcter temporal o indefinit".

De conformitat amb l'article 321-2, poden constituir associacions les persones físiques i les persones jurídiques, privades i públiques. Pel que respecta a les persones jurídiques, "es requereix que les normes per les quals es regeixen no els prohibeixin constituir associacions i que l'acord sigui adoptat per un òrgan competent", que en el cas d'un ajuntament, correspondrà al ple de la corporació.

L'article 72 de la LBRL determina el següent:

"Les Corporacions locals afavoreixen el desenvolupament de les associacions per a la defensa dels interessos generals o sectorials dels veïns, els hi faciliten la més àmplia informació sobre les seves activitats i, dins les seves possibilitats, l'ús dels mitjans públics i l'accés a les ajudes econòmiques per a la realització de les seves activitats i impulsen la seva participació en la gestió de la Corporació (...). A aquests efectes poden ser declarades d'utilitat pública".

En aquest sentit, l'ús de mitjans públics podria incloure la cessió d'ús de teulades i cobertes d'edificis de titularitat municipal per a la instal·lació de sistemes d'energia solar fotovoltaica, mitjançant una concessió d'ús privatiu en el cas de béns de domini públic (art. 59 del Decret 336/1988, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament del patrimoni dels ens locals, "RPEL") o una cessió d'ús en el cas de béns patrimonials (art. 49 RPEL).

¹⁰ [Exemple Sant Sadurní d'Anoia.](#)
[Exemple Prats de Lluçanès.](#)

En el cas de béns patrimonials, la cessió d'ús haurà de ser acordada per la majoria absoluta del ple (art. 41 RPEL), i no podrà excedir de 35 anys (5 anys + 30 anys) si en l'acord de cessió no s'estableix una altra cosa (art. 50.2 RPEL). En el cas de béns de domini públic correspondrà al ple, amb el vot favorable de la majoria absoluta dels membres, acordar la concessió quan aquesta s'atorgui per més de 5 anys i la quantia dels béns de domini públic sigui superior al 10% dels recursos ordinaris del pressupost (art. 60.1 RPEL). En cap cas el termini de la concessió podrà excedir els 50 anys (art. 61 RPEL).

La possibilitat de facilitar l'ús de mitjans públics als efectes de l'article 72 de la LBRL, podria abastar no només a les associacions sinó també a les cooperatives, degut al caràcter intrínsecament associatiu d'aquestes últimes.

A banda de l'anterior, els ajuntaments també poden establir convenis de col·laboració amb aquestes entitats, de conformitat amb el que estableix l'article 47.2.c) de Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de Règim Jurídic del Sector Públic. Pel que respecta als requisits de validesa i eficàcia dels convenis, l'article 48.3 de la mateixa Llei determina que:

"La subscripció de convenis haurà de millorar l'eficiència de la gestió pública, facilitar l'ús conjunt de mitjans i serveis públics, contribuir a la realització d'activitats d'utilitat pública i complir amb la legislació d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera"

5.2.3. Societat mercantil

La definició de comunitat d'energies renovables exigeix que els socis o membres d'aquestes siguin persones físiques, pimes o autoritats locals. Així doncs, en el cas de constituir una societat mercantil com a vehicle per a la comunitat energètica, aquesta haurà de tenir la condició de "pime".

El concepte "pime" engloba les microempreses i les petites i mitjanes empreses d'acord amb el que disposa l'Annex 1 del Reglament (UE) núm. 651/2014 de la Comissió, de 17 de juny de 2014, pel qual es declaren determinades categories d'ajudes compatibles amb el mercat interior. En aquest sentit, el citat Reglament considera empresa tota aquella entitat que, independentment de la seva forma jurídica, exerceixi una activitat econòmica.

Segons l'article 2 de l'Annex 1, són microempreses aquelles que ocupen menys de 10 persones i tenen un volum de negocis anual o un balanç general anual que no supera els 2 milions d'euros. Són petites empreses aquelles que ocupen menys de 50 persones i tenen un volum de negocis anual o un balanç general anual que no supera els 10 milions d'euros. Finalment, són mitjanes empreses aquelles que ocupen menys de 250 persones, les quals tenen un volum de negoci

anual que no excedeix de 50 milions d'euros o un balanç general anual que no excedeix de 43 milions d'euros.

Així doncs, el concepte de pime inclou necessàriament les societats de capital establertes en el Reial Decret-legislatiu 1/2010, de 2 de juliol, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de Societats de Capital (en endavant, "LSC"), atès que aquestes es constitueixen precisament per exercir una activitat econòmica. D'entre les societats de capital previstes per la LSC, la que més s'adequa al concepte de pime és la societat de responsabilitat limitada (S.L.) la qual permet, entre d'altres coses, **(i)** limitar la responsabilitat dels socis a les seves aportacions; **(ii)** establir una gran llibertat de pactes i acords entre els socis; **(iii)** l'aportació d'un capital social mínim molt inferior a l'exigida en d'altres societats de capital (3.000 €); o **(iv)** no limita el nombre de socis.

D'aquesta manera, les característiques d'una S.L. convergrien també amb els requisits que exigeix la definició de comunitat d'energies renovables, en el sentit que no limitaria la participació a un número de socis concret, permetria una governança de l'entitat pactada conjuntament entre tots els seus membres i podria condicionar l'entrada només a aquelles persones que es trobessin dins les proximitats del projecte, protegint aquesta configuració amb l'aprovació o modificació corresponent dels estatuts de l'entitat.

En concret, i pel que respecta a la participació de l'ajuntament en la S.L., el propi article 128.2 de la Constitució Espanyola reconeix la iniciativa pública en l'activitat econòmica. Aquesta iniciativa pren forma en l'article 86 de la LBRL, on s'estableix que les entitats locals podran exercir la iniciativa pública per al desenvolupament d'activitats econòmiques, sempre que es garanteixi el compliment de l'objectiu d'estabilitat pressupostària i de sostenibilitat financera de l'exercici de les seves competències. Així mateix, l'article 243.3 de la LMRLC i l'article 137.1 del ROAS determinen que les activitats econòmiques que portin a terme els ens locals en règim de lliure concurrència poden realitzar-se mitjançant la forma de societat mercantil de capital mixt (públic i privat). Ara bé, tal i com determina l'article 243.1 de la LMRLC, per tal d'exercir una activitat econòmica per mitjà d'una societat mercantil, serà necessària l'aprovació d'un expedient previ per part del ple de l'ens local, en el qual s'haurà d'acreditar la conveniència i l'oportunitat de la iniciativa pública. El procediment a seguir per a l'exercici d'una activitat econòmica és el previst en els articles 142 i següents del ROAS. En aquest cas, s'haurà de tenir en compte també el que estableix la disposició addicional 9ª de la LBRL, referent a la prohibició de constituir o participar en la constitució d'una societat durant la vigència del pla d'ajustament econòmic municipal aprovat, en el seu cas.

5.2.4. Agrupació d'interès econòmic

Les agrupacions d'interès econòmic es troben regulades en la Llei 12/1991, de 29 d'abril, d'Agrupacions d'Interès Econòmic, d'acord amb la qual, tenen personalitat jurídica i caràcter mercantil, i la seva finalitat es facilitar el desenvolupament o millorar els resultats de l'activitat dels seus socis. Les agrupacions d'interès econòmic no tenen ànim de lucre per si mateixes.

Aquest tipus d'entitats només podran ser constituïdes per persones físiques o jurídiques que desenvolupin activitats empresarials, per entitats no lucratives dedicades a la investigació i pels qui exerceixin professions liberals.

Aquesta fórmula podria ser adequada, per exemple, per un grup d'empreses d'un polígon industrial amb la voluntat de reduir els seus costos energètics i millorar l'eficiència energètica dels seus processos productius, cosa que encaixaria amb els requisits de la definició de comunitat d'energies renovables.

Ara bé, l'article 141.1 del ROAS limita la col·laboració publicoprivada pel que respecta a aquest tipus d'entitat, al disposar el següent:

"Les societats i els organismes autònoms de caràcter industrial, comercial o financer dependents dels ens locals poden constituir, entre si o amb societats i organismes dependents d'altre ens local o administració, agrupacions d'interès econòmic, sense ànim de lucre, per tal de facilitar el desplegament o millorar els resultats de la seva activitat".

Per tant, aquest tipus d'entitats podrien presentar un conflicte amb els requisits de participació oberta i voluntària tant de persones físiques com de pimes i d'entitats locals, que exigeixen les definicions de CER i CCE.

5.2.5. Quadre resum dels tipus de vehicles jurídics

A continuació es recullen en un quadre resum els tipus de vehicles jurídics exposats anteriorment, sense tenir en compte l'agrupació d'interès econòmic que, tal i com s'ha vist, no permetria la col·laboració i associació publicoprivada:

	Cooperativa	Asociación	Sociedad mercantil (SL)
Norma jurídica de referència	Llei 12/2015 de cooperatives	Llibre tercer del CCC	Llei de Societats de Capital
Normes rellevants pels ens locals	Art. 137.1 ROAS Art. 243.3 LMRLC Art. 86 i DA 9ª LBRL	Art. 72 LBRL Art. 47.2.c) Llei 40/2015	Art. 243.3 LMRLC Art. 137.1 ROAS Art. 86 i DA 9ª LBRL
Possibles passos a seguir per articular la participació de l'Ajuntament	<ol style="list-style-type: none"> Per exercir una activitat econòmica per mitjà d'una cooperativa: - Art. 142 i ss del ROAS Per participar-hi/adherir-s'hi com a soci col·laborador: - acord majoria absoluta del ple (art. 114.3.d) LMRLC) 	<ol style="list-style-type: none"> Per adherir-s'hi: acord de la majoria absoluta del ple (art. 114.3.d) LMRLC) Possibilitat de signar convenis de col·laboració amb l'associació i fer aportacions dineràries o de terrenys (cessió d'ús). 	Per exercir una activitat econòmica per mitjà d'una societat mercantil: - Art. 142 i ss del ROAS

6. EXPOSICIÓ DE CASOS REALS DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES

A partir de diverses reunions amb municipis de la província de Barcelona, organitzades la tardor del 2020 en el marc d'aquest encàrrec, s'han recollit un seguit d'iniciatives i projectes impulsats des de l'administració local amb la idea de configurar comunitats energètiques amb participació municipal. Amb els inputs rebuts en aquestes reunions i el coneixement sobre el funcionament del sector elèctric, s'han confeccionat tres esquemes jurídics diferenciats per a tres possibles tipus de comunitats energètiques, en què s'identifiquen els actors, els rols de cadascun d'ells i les relacions jurídiques existents entre ells.

La voluntat d'aquests esquemes és proporcionar tres exemples als quals puguin recórrer els ajuntaments a l'hora de promoure o encapçalat iniciatives d'aquest tipus, sens perjudici que existeixin altres formes de crear o participar en una comunitat energètica.

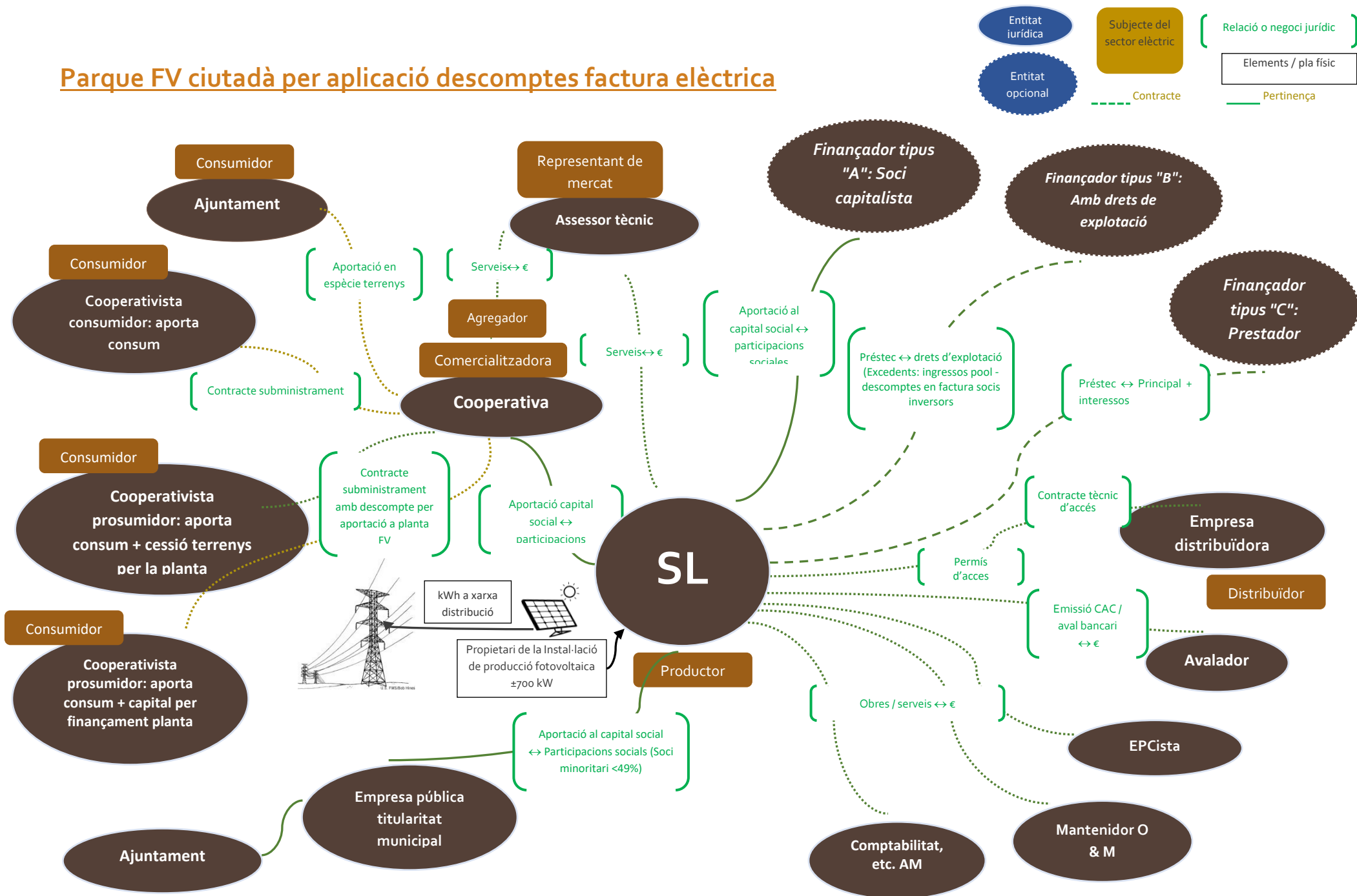
6.1. PARC FOTOVOLTAIC CIUTADÀ PER APLICACIÓ DE DESCOMPTES EN LA FACTURA ELÈCTRICA

En aquest cas, es planteja la instal·lació d'un parc fotovoltaic d'una potència aproximada de 700 kW, participat per la ciutadania i el propi ajuntament en un municipi de 265 habitants situat a la falda d'una muntanya.

S'hi preveu la creació d'una cooperativa de consumidors i usuaris que actuï com a subjecte comercialitzador de l'energia i que estarà integrada per la ciutadania i per l'Ajuntament. En aquesta cooperativa hi ha persones que participen mitjançant l'aportació de terrenys per a la construcció del parc fotovoltaic, d'altres amb capital i d'altres merament com a consumidors.

D'altra banda, s'hi preveu la creació d'una S.L. que actuï com a subjecte productor de l'energia i propietari de la instal·lació fotovoltaica. D'aquesta S.L. en participa la cooperativa, com a soci majoritari, i l'ajuntament, com a soci minoritari. La S.L. ven part de l'energia a xarxa i aplica descomptes a cada soci en funció de la seva participació en el seu rebut de la llum. *[Veure pàgina següent]*

Parque FV ciutadà per aplicació descomptes factura elèctrica

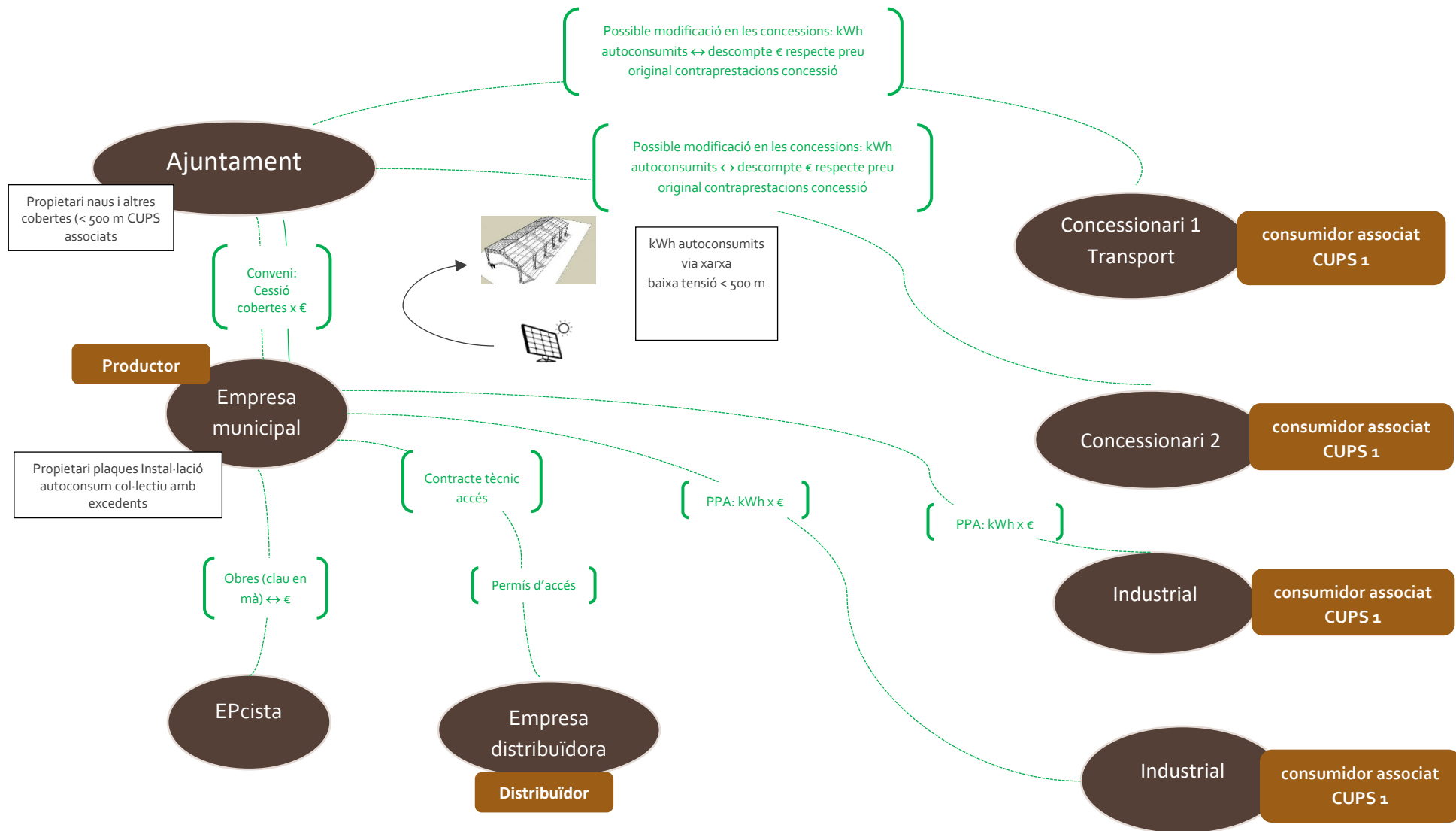
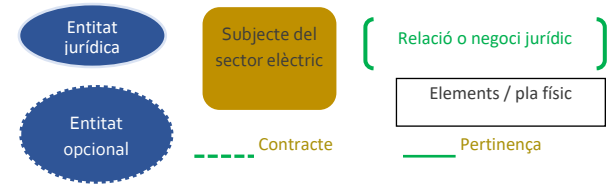
6.2. AUTOCONSUM INDUSTRIAL COMPARTIT AMB CONCESSIONARIS

En aquest segon cas, es planteja la instal·lació de sistemes d'energia solar fotovoltaica en cobertes de naus industrials i pèrgoles propietat de l'ajuntament, en un municipi de 50.000 habitants.

Les instal·lacions comparteixen l'energia produïda, per mitjà de la figura de l'autoconsum col·lectiu, a diverses empreses concessionàries de l'ajuntament i ubicades en aquestes naus industrials. Mitjançant la instal·lació d'aquests sistemes, es preveu també la implantació de serveis de fotolinera per a la recàrrega de vehicles elèctrics propietat d'una de les empreses concessionàries. A canvi de l'energia produïda i compartida, els concessionaris accedeixen a una modificació en els termes del contracte de concessió, que implica una reducció en la factura a pagar als concessionaris per part de l'ajuntament.

[Veure pàgina següent]

Autoconsum industrial compartit amb concessionaris

6.3. AUTOCONSUM COMPARTIT VIA COOPERATIVA LOCAL

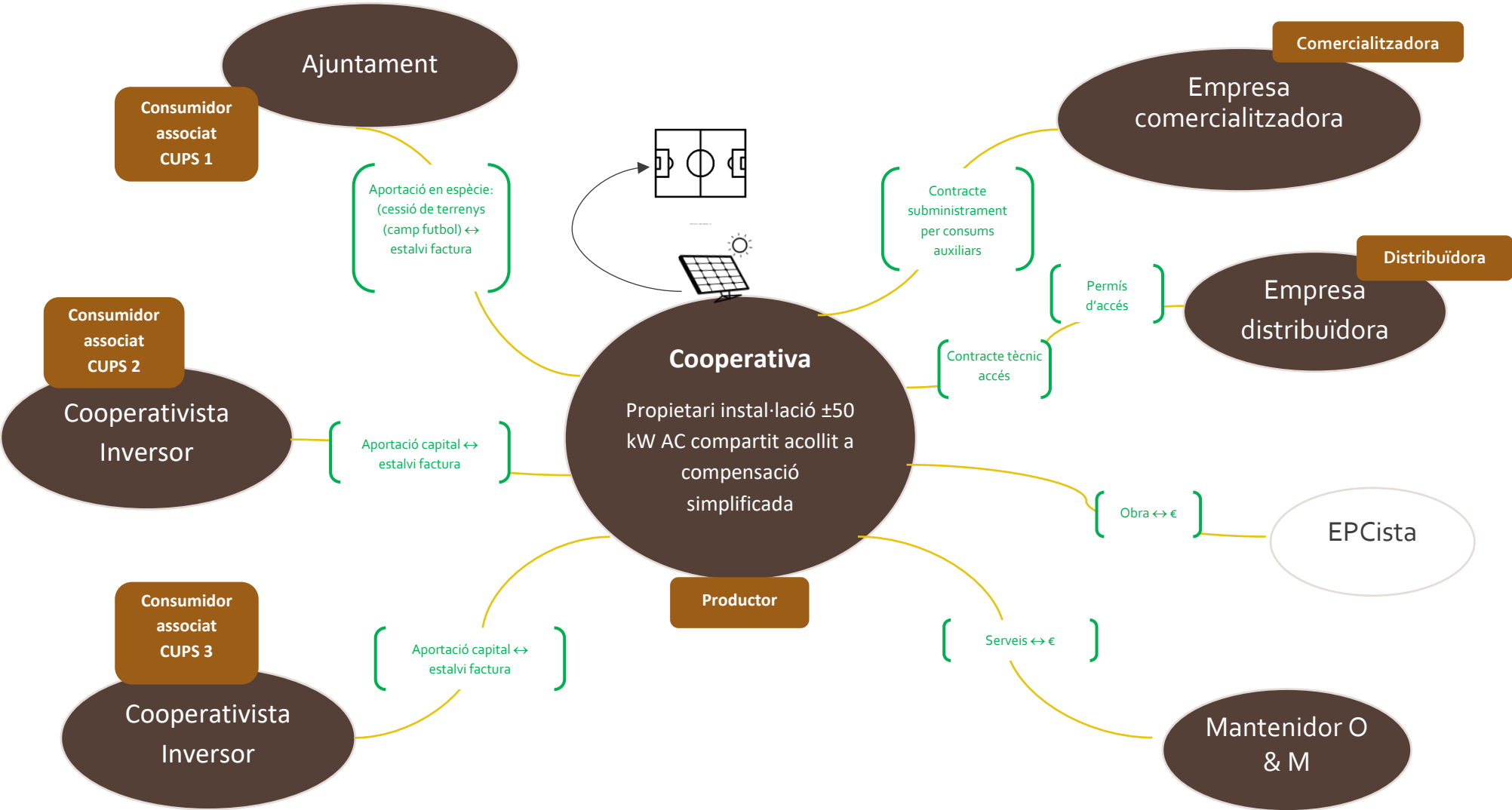
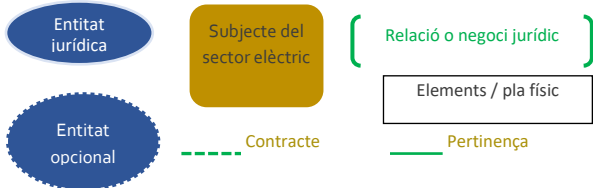
En aquest últim cas, es preveu la instal·lació d'un sistema solar fotovoltaic d'una potència de 50-70 kW, en un camp de futbol propietat de l'ajuntament situat en un municipi de 1.200 habitants.

Es planteja la constitució d'una cooperativa d'àmbit local que sigui propietària d'aquesta instal·lació i en la que participin els veïns i l'ajuntament, com a socis cooperativistes.

D'aquesta manera, es promou un autoconsum col·lectiu del que se'n beneficien tant els veïns com els equipaments públics situats en un radi de 500 metres, tal i com exigeix la normativa d'autoconsum.

[Vure pàgina següent]

Autoconsum compartit via cooperativa

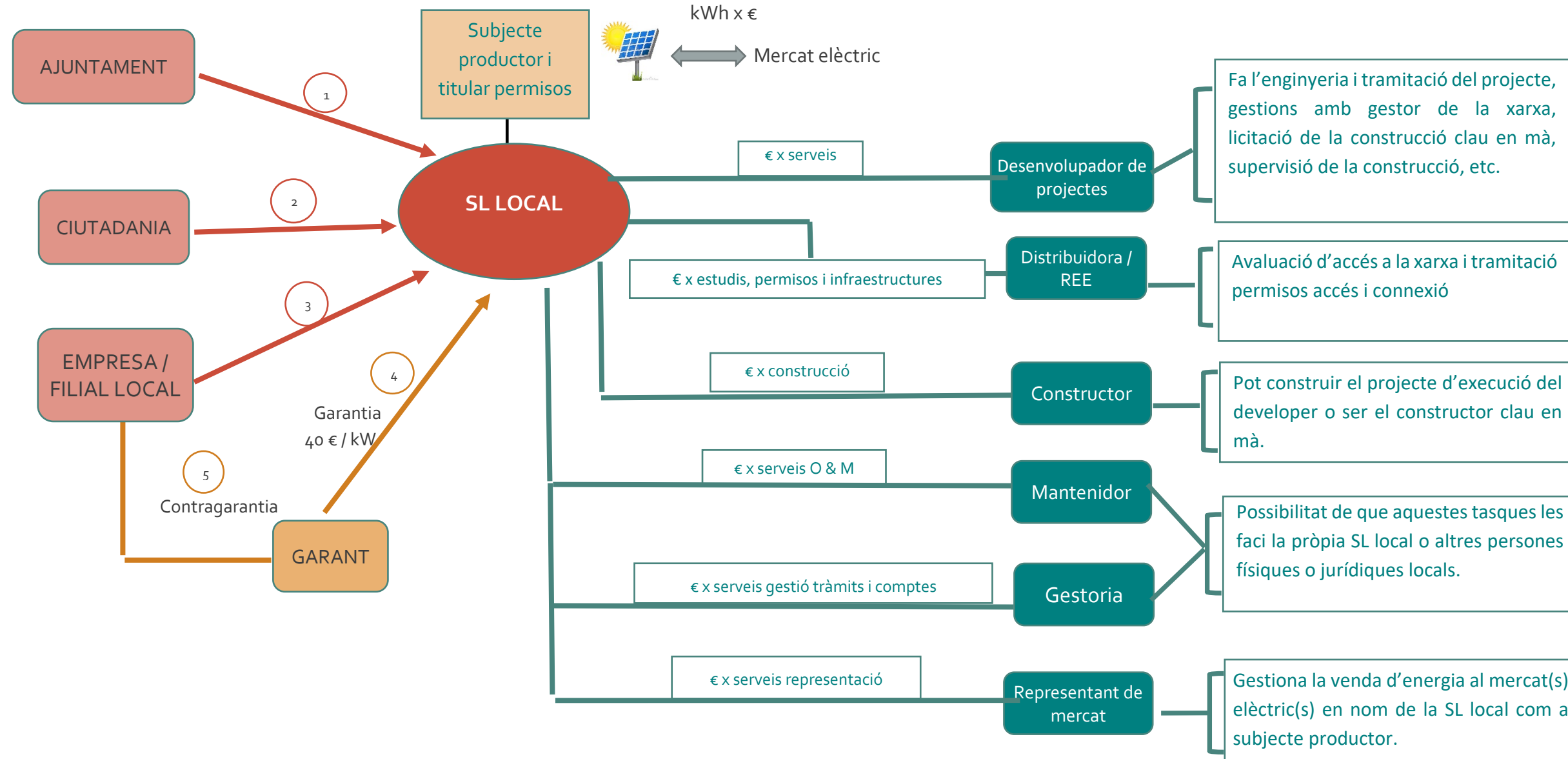
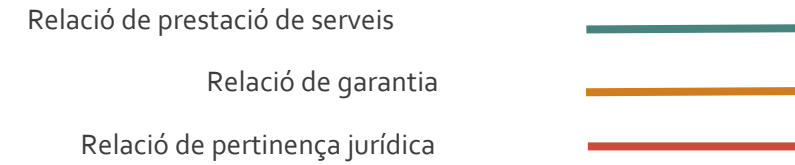

7. ALTRES EXEMPLES DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES

A banda dels tres casos reals confeccionats a partir de l'experiència prèvia de diferents municipis de la província de Barcelona, existeixen altres exemples i models de comunitats energètiques que entenem també com a possibles i realistes, i que s'exposen a continuació. Dit això, cal remarcar que els diversos models de comunitats energètiques es poden configurar de moltes altres maneres, més enllà de les exposades. Cada cas dependrà de la casuística pròpia de cada municipi i comunitat local.

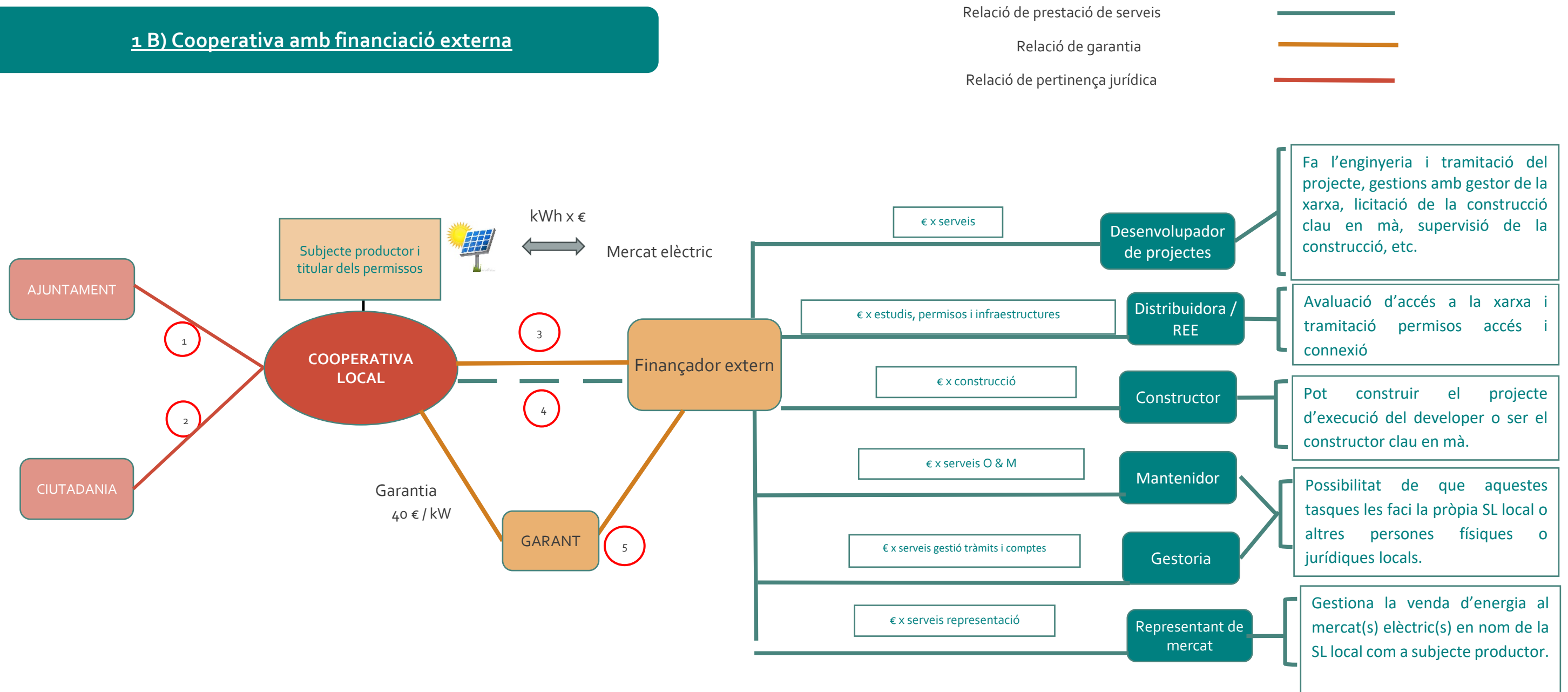
[Veure 5 pàgines següents]

1 A) SL amb capital mixt: Ajuntament, ciutadania i privat extern

<p>1</p> <p>Aportació Ajuntament</p> <p>-Terrenys: Aportació en espècie (Art. 46 Reglament Patrimoni Ens locals). Aprovació expedient previ exercici activitat econòmica (Art. 142 i ss del ROAS). Limitació participació al 49% per evitar subjecció de la SL local a la LCSP.</p>	<p>2</p> <p>Aportació ciutadans</p> <p>-Capital: soci inversor</p> <p>-Terrenys: en espècie</p> <p>*Poder ser persones físiques i jurídiques locals (Aplicació Llei Societats de Capital).</p>	<p>3</p> <p>Possibilitat de fer préstecs participatius (Art. 20 RDL 7/1996) o injecció de capital a la SL local.</p>	<p>4</p> <p>Aporta garantia (40€/kW) necessària per sol·licitar accés a la xarxa elèctrica (Art. 23 Real Decreto 1183/2020 d'accés i connexió). La garantia de 40€/kW pot constituir-se en efectiu si se'n disposa del suficient, o alternativament per mitjà d'aval bancari o certificat d'assegurança de caució.</p>	<p>5</p> <p>Contragarantia</p> <p>Quan el garant és un tercer extern (banc o asseguradora) és habitual que es demanin contragaranties. La contragarantia que demani el tercer extern dependrà de cada cas.</p>
--	---	---	---	---

1 B) Cooperativa amb financiació externa

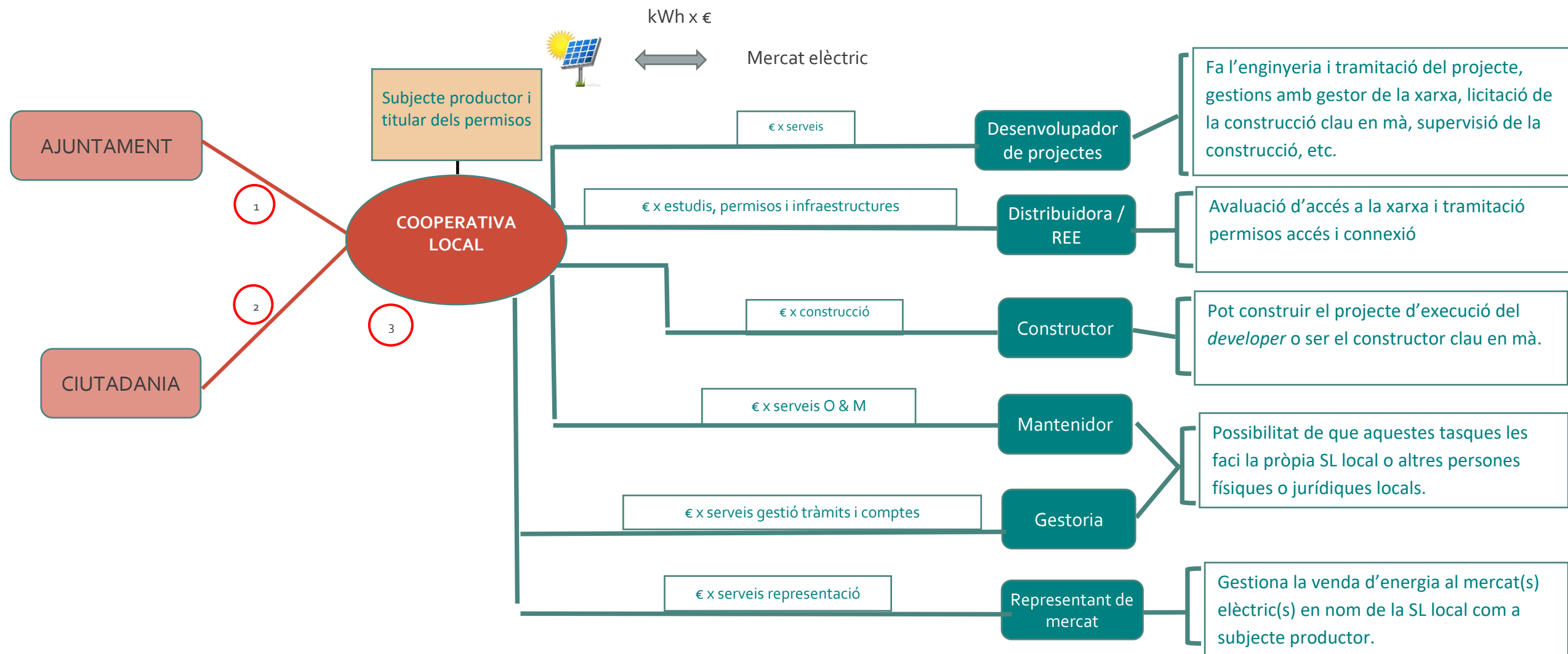
<p>1 Aportació Ajuntament</p> <p>1. Exercici activitat econòmica: Si l'Ajuntament participa en la Cooperativa per a l'exercici d'una activitat econòmica, serà necessària l'aprovació d'un expedient previ (Art.142 i ss del ROAS). -Terrenys (Art. 46 Reglament Patrimoni ens locals) -Capital</p> <p>2. Com a soci col·laborador (Art.26 Llei 12/2015 de Cooperatives). -Capital</p>	<p>2 Aportació ciutadans</p> <p>-Capital: soci inversor (aportació dinerària) -Terrenys: en espècie (aportació no dinerària)</p> <p>*Poden ser persones físiques i jurídiques locals (Aplicació Llei 12/2015 de Cooperatives).</p>	<p>3</p> <p>Contracte de finançament a canvi dels drets d'exploració de la planta durant X anys (p.e. 10 anys), que seguiria sent propietat de la Cooperativa.</p>	<p>4</p> <p>Poder de representació</p> <p>Durant els X anys que duri la cessió del dret d'exploració de la planta, el finançaor extern haurà de tenir poders suficients per poder dur a terme l'exploració.</p>	<p>5</p> <p>La garantia de 40€/kW pot constituir-se en efectiu si se'n disposa del suficient (Art. 23 Real Decreto 1183/2020).</p> <p>El finançaor extern assumeix les despeses de la garantia (aval bancari o certificat d'assegurança de caució), aportant solvència i, en el seu cas, les contragaranties corresponents (veure punt 5 esquema anterior).</p>
--	---	--	---	---

1 C) Cooperativa amb financiació pròpia

Relació de prestació de serveis

Relació de garantia

Relació de pertinença jurídica

1

Aportació Ajuntament

- 1. Exercici activitat econòmica:**
Si l'Ajuntament participa en la Cooperativa per a l'exercici d'una activitat econòmica, serà necessària l'aprovació d'un expedient previ (Art.142 i ss del ROAS)
- Terrenys (Art.46 Reglament Patrimoni ens locals)
 - Capital
- 2. Com a soci col·laborador (Art.26 Llei 12/2015 de Cooperatives)**
- Capital

2

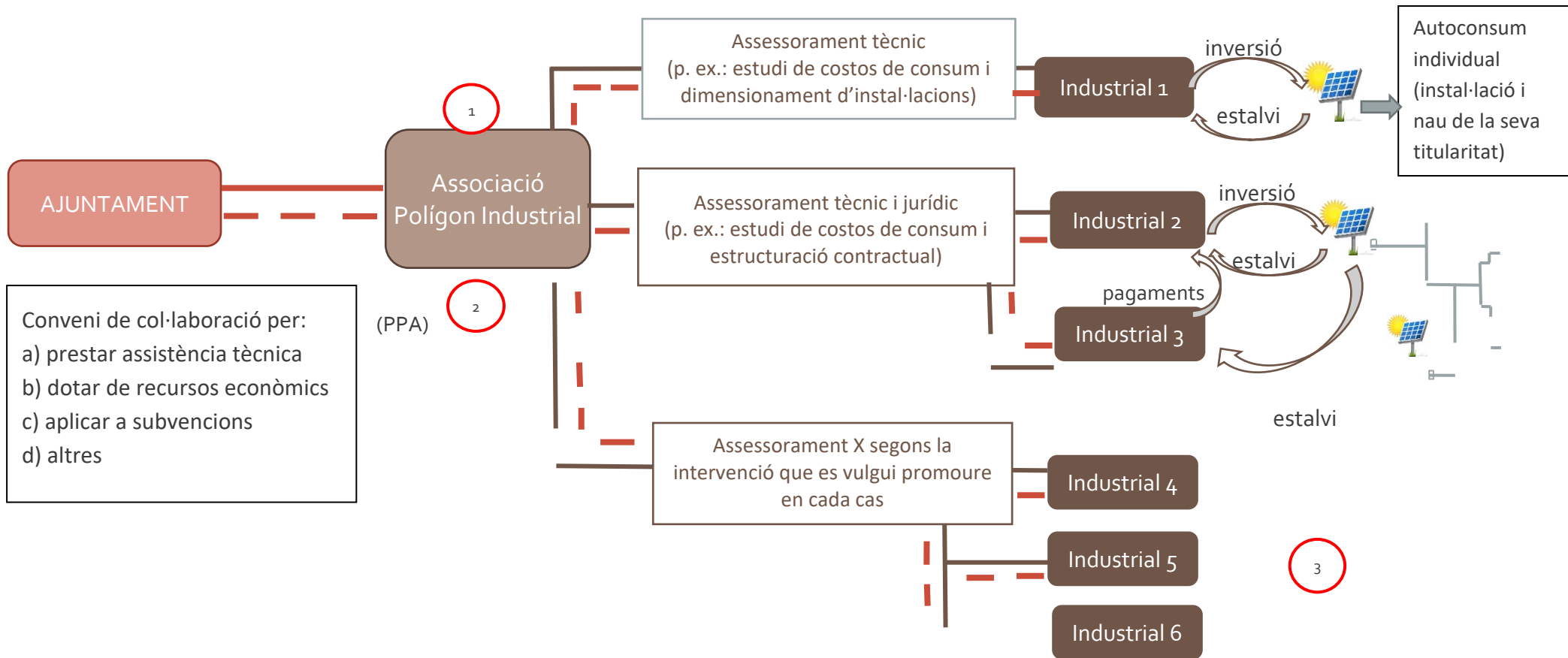
Aportació ciutadans

- Capital: soci inversor (aportació dinerària)
 - Terrenys: en espècie (aportació no dinerària)
- *Poden ser persones físiques i jurídiques d'àmbit local (Llei 12/2015 de cooperatives).

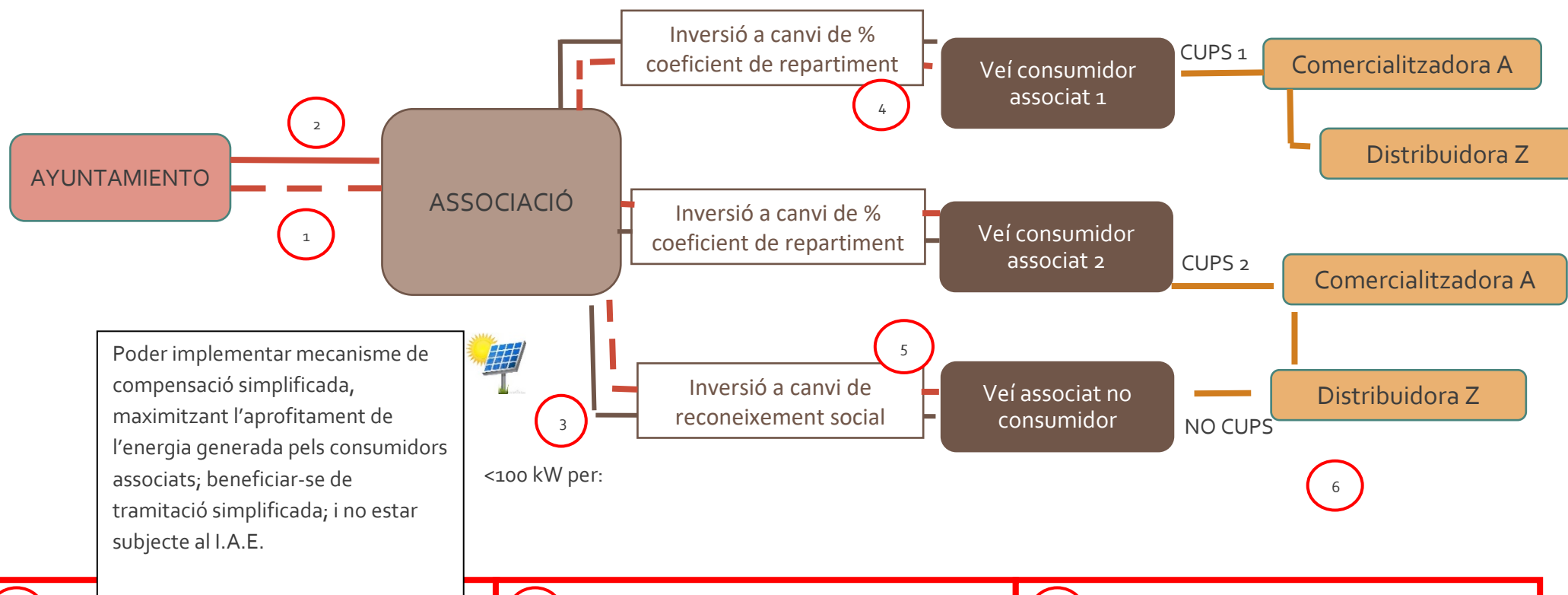
3

En aquest escenari, la **garantia** de 40€/kW es diposita en efectiu (art. 23 Real Decreto 1183/2020).

2) Recolzament de comunitats energètiques en polígons industrials

3) Autoconsum compartit amb cessió de coberta / terreny municipal

1

L'associació pot ser **preexistent o de nova creació**.

En el context d'aplicar a subvencions que exigeixen la condició de CER o CCE per poder ser beneficiari, pot resultar necessari modificar els estatuts de l'associació.

2

Aquesta entitat estarà molt ben posicionada per **agregar consums i produccions excedentàries** dels seus associats i aprofitar la figura de l'agregador independent (data estimada de desenvolupament reglamentari total d'aquesta figura: gener 2022)

3

Existeixen **altres configuracions** que poden implicar alternativa o addicionalment la implantació de bateries, la compra agregada d'energia, la participació en mercats elèctrics de flexibilitat, finançament extern d'autoconsum estructurat de propostes conjuntes per sol·licitar ajudes econòmiques, etc.

6

4

1

Cessió coberta/terreny municipal:

-Si és bé patrimonial: cessió d'ús que durarà màxim 35 anys (5+30) si en l'acord de cessió no s'estableix altra cosa (art. 50.2 RPEL).
-Si és bé de domini públic: concessió d'ús privatiu per un màxim de 75 anys (art. 93.3 Llei 33/2003).

L'Ajuntament podrà prestar **ajudes econòmiques** a l'Associació si s'articula un conveni de col·laboració.

2

Necessari acord de **critèris de repartiment** d'energia produïda entre els consumidors associats (Art. 4.3, 14.1 i annex I del RD 244/2019 d'autoconsum)

3

Actualment, existeix un **coeficient de repartiment** estàtic, que s'espera que sigui modificat per a un de dinàmic en un futur pròxim.

Mitjançant actes, **xarxes socials**, etc. A més a més, podria oferir-se prelatió temporal en cas que s'ampliés el radi de 500 metres establert actualment en el RD 244/2019 d'autoconsum.

5

6

El **propietari** de la instal·lació (Associació) pot ser diferent de la persona consumidora associada (Art. 5.2 RD 244/2019).

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Acció Climàtica

Gerència de Serveis de Medi Ambient

*Comte d'Urgell, 187
Edifici del Rellotge, 2a planta
Recinte Escola Industrial
08036 Barcelona*

*www.diba.cat/mediambient
@AccioClimaDiba*